

HET TIJDSCHRIFT  
VOOR DE

# Politie

ONAFHANKELIJK OPINIEBLAD • NUMMER 3 • 2025 • WEBSITEVOORDEPOLITIE.NL



ALGEMEEN DIRECTEUR VAN HET EUROPEES GRENS- EN  
KUSTWACHTAGENTSCHAP HANS LEIJTENS  
**“Wij willen geen mensen naar ons toe trekken ten  
koste van de capaciteit in de individuele landen.”**

→ pagina 16

EMERITUS-HOOGLERAAR PIETER TOPS  
**“We kunnen uit de Canadese ervaringen met  
cannabislegalisering conclusies trekken die  
ook voor Nederland relevant zijn.”**

→ pagina 42

## Internationale politiesamenwerking

KENNIS BUNDELEN EN BORGEN

Patrick van Schie (red.)

## 175 jaar Grondwet van Thorbecke

In 1848 kwam in Nederland de 'Grondwet van Thorbecke' tot stand. Ondanks grondwetswijzigingen nadien staat deze in hoofdzaak nog altijd als een huis. Over deze Grondwet is in de loop der jaren veel geschreven. Onbelicht bleef echter wat de invloeden vanuit het buitenland zijn geweest. Vanaf eind achttiende eeuw werden immers overal in Europa liberale grondwetten geproclameerd dan wel bestaande grondwetten liberaler gemaakt. Thorbecke en zijn medegrondwetgevers opereerden dus niet in een vacuüm. De Nederlandse grondwetswijziging in 1848 maakte deel uit van een breder fenomeen in Europa.



In dit boek worden in het bijzonder de invloeden belicht die de constitutionele vormgeving van Groot-Brittannië en de liberale Grondwet die in 1831 in het zopas van Nederland losgescheurde België van kracht werd, op de Nederlandse Grondwet hebben uitgeoefend.

*De teksten zijn een uitwerking van voordrachten op een colloquium dat in 2023 werd georganiseerd door Liberas en de TeldersStichting. Het boek bevat bijdragen van Peter Laroy, Thomas Leys, Stefaan Marteel, Simon van Oort, Patrick van Schie (tevens redactie), Christoph de Spiegeleer en Mathijs van de Waardt.*

Dit boek verscheen in de reeks TeldersStichting Geschriften.

Marc Cools

## Nico Gunzburg

Een 'vooraanstaande persoonlijkheid'

Nico Gunzburg (1882-1984) leidde een uitzonderlijk leven in een tijd van grote politieke, sociale en morele vraagstukken. Als joodse migrant ontvluchtte hij de Russische pogroms en vond een nieuw thuis in Antwerpen. Daar groeide hij uit tot een invloedrijk advocaat, hoogleraar, flamingant en liberaal-humanist. Al op jonge leeftijd sloot hij zich aan bij de vrijmetselarij.

Hij streed voor de vernederlandsing van het recht, stichtte als decaan het Instituut voor Criminologie aan de Gentse universiteit en speelde tijdens de wereldoorlogen een rol in de diplomatie. In ballingschap werkte hij mee aan de voorbereiding van het Neurenberg-tribunaal en zette zich via internationale organisaties in voor de wederopbouw van een rechtvaardige wereldorde. Na de Tweede Wereldoorlog hervatte hij zijn werk in België en bleef tot op hoge leeftijd professioneel actief, tot in Indonesië.

Deze biografie brengt het fascinerende verhaal van een man die zijn lange leven ten dienste stelde van recht, rede en menselijkheid.



Bestel nu op [www.gompel-svacina.eu](http://www.gompel-svacina.eu)

 Gompel&Svacina

# RWS

Defence & Law Enforcement

**RWS GmbH - Your reliable partner for your mission, training and simulation.** As leading manufacturer of innovative ammunition, we develop and provide small caliber standard and special ammunition for a variety of professional applications. Precise, reliable and safe. In close cooperation with you, we develop and provide the best solutions for your current and future challenges. For you. Worldwide.



9mm x 19  
**Action SXF NL**  
6.1 g / 94 gr



**BDT**

RWS GmbH is part of the Beretta Holding Group and member of the BDT alliance. This advertisement serves to present our company. Delivery exclusively to official buyers.

RWS GmbH / [info@rws-tech.com](mailto:info@rws-tech.com) / [www.rws-technology.com](http://www.rws-technology.com)





## Internationale samenwerking



**Ik had het voorrecht** om tijdens een vakantie in Suriname de liaison officer (LO) van ons korps te ontmoeten. Het was in de dagen van Bouterse. We aten samen op een zonnig terras en hij vertelde zijn verhaal. Later bezochten wij samen in de ambassade de Nederlandse zaakgelastigde. Een ambassadeur was er niet, vanwege de bekoelde relatie met het regime Bouterse.

Ik vond het uitermate boeiend om de verhalen aan te horen. Een vast taakonderdeel van de LO is het goed begeleiden van rechtshulpverzoeken. Al snel werd echter duidelijk dat dit maar een bijzaak was. De kern zit in beweging brengen binnen een voor de Nederlandse politie relevant netwerk. De opgave is daarin zover te gaan als mogelijk is, zonder collegiale of diplomatieke ongelukken te veroorzaken. Dat vraagt dus kennis van de gewoonten en gebruiken, van culturele gevoeligheden en gevoel voor diplomatie. Wanneer en hoe ga je contact aan, wat kun je zeggen, wat kun je vragen en wat per se niet, hoe breng je *de* waarheid of breng je die *anders*? Als je dit spel goed speelt, kun je veel voor elkaar krijgen, namelijk mooie politie-successen, zoals bijvoorbeeld het onderscheppen van grote partijen geld die van Suriname naar Nederland gesmokkeld werden. Prachtig werk, zo zag ik en ik had veel respect voor onze collega die daar professioneel en vol passie over vertelde.

Het spel wordt in elk land anders gespeeld, lijkt me, omdat de *spelregels* steeds anders zullen zijn. Culturele omgangsvormen, de waarde van status en posities, vertrouwen, de tone of voice, ze verschillen per land, net zoals de aard van diplomatieke verhoudingen. Het is aan onze LO's om daarin thuis te raken en om

zonder brokken het optimale voor elkaar te krijgen. Dat vraagt veel invoelingsvermogen en ervaring, veel *fingerspitzengefühl*. Het vraagt respectvol en aardig te zijn, te voelen hoe het gaat, iets voor een ander te doen om later iets terug te krijgen of misschien zelfs te eisen. Diverse artikelen en columns in deze editie laten zien dat het succes wordt bepaald door de collega's die dit doen. Zoals ik zei, prachtig vakwerk.

Hoe werken dan grote internationale samenwerkingsovereenkomsten, waarin in een set regels voor meerdere landen tegelijk afspraken worden vastgelegd over omgaan met elkaar? Het is fijn als er bi- of multilaterale overeenkomsten zijn, want dat biedt een kader waarbinnen kan worden geopereerd. Zonder kan het niet. Tegelijkertijd doet de vraag zich voor in hoeverre hoog-over afspraken mogelijk zijn, die rekening houden met alle culturele verschillen in omgang en communicatie, in eergevoel en belangen. Zit de verklaring van tegenvallende samenwerking of succes niet in de eerste plaats op het intermenselijke niveau?

Als samenwerking minder dan wordt gewenst verloopt, is niet zelden de reflex om te werken aan betere onderlinge afspraken. Soms is dat het antwoord, met het risico dat regels steeds preciezer worden. Een alternatieve optie is wellicht om goede mensen ruimte te geven om het *ter plaatse* te doen, met de mensen met wie samenwerking nodig is. Ik heb het een collega zien doen, mooi was dat. Zelfs in een land met een ons onwelgevallig regime. Zoals in veel facetten van het politiewerk is ook hier professionaliteit en engagement de belangrijkste sleutel voor succes.



Jaco van Hoorn  
Hoofdreducteur

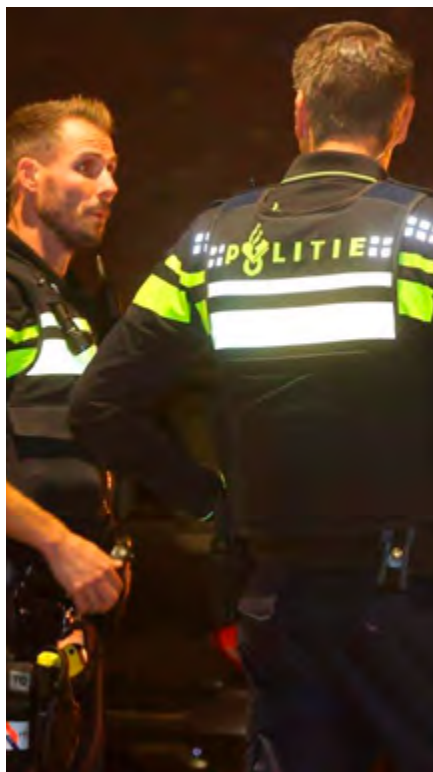


Foto: Meesters Multi Media

6

Politie-adviseur **Hans Blaauw** werkt aan een **promotieonderzoek naar internationale politiesamenwerking** binnen de EU. De analyse van drie praktijkvoorbeelden van duurzame internationale samenwerking én wetenschappelijke inzichten biedt aanknopingspunten.



Foto: StockPhotoSecrets

10

Arbeids- & organisatiepsycholoog **Frank Schreurs** werkt als teamchef op de Politieacademie. **Nederland en Europa** moeten qua machtspolitiek, territorium en identiteit, de heilige-drie-eenheid van de geopolitiek, hun **eigen antwoorden** vinden op de **verander(en)de wereldorde**.



Foto: Wiki Media Commons

16

**Hans Leijten** leidt dit agentschap van de Europese Unie. Het heeft als doel **lidstaten te ondersteunen bij grensbeheer** en de **bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit**. Redactieleden Maud van Bavel en Joery Matthys spraken met hem. "We werken voor Europa op een manier waar Europa trots op kan zijn."



Coverfoto  
Meesters Multi Media

## Colofon

Nummer 3, jaargang 87

### Verantwoordelijk uitgever

Mr. Stephan Svacina  
Gompel&Svacina bv  
Antwerpen / 's-Hertogenbosch  
info@gompel-svacina.nl  
www.gompel-svacina.eu

### Hoofdredacteur

Drs. Jaco van Hoorn MPA

### Redactie

Dr. Maud van Bavel, Ruben Boomsma  
MSc, Marcel Bruinsma MBA, dr. mr.  
Barbara van Caem, Stan Duijf MSc,  
mr. Philippe Estourgie, Nicolien Kop,  
dr. Edwin Kruisbergen, dr. Wouter  
Landman, mr. dr. Joery Matthys, prof.  
dr. mr. Marc Schuilenburg, dr. Sara  
Stronks, prof. dr. Pieter Tops

### Eindredactie en redactieadres

Jan van Balkom MA  
+31 (0)6 13470687  
Achterstraat 95  
5268 EB Helvoirt  
janvanbalkom@gompel-svacina.nl

### Boekenredactie en recensies

Dr. mr. Barbara van Caem  
Alpen Rondweg 23  
1186 CV Amstelveen



Foto: Drug Enforcement Administration (DEA)

## 26

**Rob van Bree**, politiechef van de eenheid Landelijke Opsporing & Interventies, **reflecteert op de samenwerking** met deze opsporingsdiensten. Hij kijkt daarbij naar **3 dimensies**: organisatieprincipes, de Nederlandse samenwerkingscultuur en het belang van informatie-uitwisseling met andere landen.



Foto: Meesters Multi Media

## 36

**Drugsgeweld** is wereldwijd aan de orde van de dag. Vier betrokkenen bij LEAPNL (**Law Enforcement Action Partnership**) delen kennis en inzichten en reflecteren kritisch op het huidige drugsbeleid.

## En verder

### Columns

- 15 **Janine Janssen:**  
Grenzeloze blik vanaf het Drielandenpunt
- 25 **Nine Kooiman:**  
Overbelasting tijdens de NAVO-top
- 41 **Peter Slort:**  
Verboden woorden

### En meer ...

- 21 **Yannick Veilleux & Joery Matthys:**  
Gedeelde bestanden, gedeelde dreigingen
- 32 **Monica den Boer:**  
Strategisch belang van internationale politiesamenwerking
- 42 **Pieter Tops:**  
Cannabislegalisering in Canada, zes jaar later

### Vaste rubrieken

- 30 **Gelezen**
- 46 **Geslaagd**

### Verder lezen op de website



#### Advertenties

Irene Schaddelee-Pesch  
+31 (0)6 23700323  
info@is-acquisitie.com

#### Abonnementen

Het Tijdschrift voor de Politie verschijnt vier keer per jaar en is gratis voor politiemensen. Overheid/instelling/zakelijk: €182,50. Privépersoon: €91,50.

Abonnementen lopen per kalenderjaar en worden automatisch verlengd, tenzij uiterlijk 30 dagen voor de vervaldatum bij onze abonneeservice wordt opgezegd.

Abonneren kan via [www.websitevoordepolitie.nl](http://www.websitevoordepolitie.nl) of via onze abonneeservice.

#### Gompel&Svacina Abonneeservice

Postbus 105  
2400 AC Alphen aan den Rijn  
Tel. NL: 0031 (0)172476085  
Tel. BE: 0032 (0)25888745  
E-mail: [TVP@spabonneeservice.nl](mailto:TVP@spabonneeservice.nl)

# NEGEN BOUWSTENEN

## Succesvolle en duurzame samenwerking

Criminaliteit overschrijdt steeds vaker landsgrenzen en vraagt om een structurele samenwerking met partners op lokaal, nationaal én internationaal niveau. Zo valt op te maken uit de strategische agenda van de politie 2025-2030 ('Stevig staan in deze tijd').

Maar een duurzame internationale samenwerking is hard werken. Het komt niet vanzelfsprekend tot stand en bovendien is onderhoud regelmatig nodig.

**Dat roept de vraag op** hoe die ambitie waar gemaakt kan worden. Want de noodzaak tot versterking van internationale samenwerking is al decennialang een aandachtspunt, zo stellen de auteurs in hun rapport over 25 jaar drugscriminaliteitsbeleid (Abraham et al., 2021). En al in de jaren negentig luidde de conclusie dat grensoverschrijdende samenwerking vooral ad-hoc was met een hele grote rol voor het persoonlijke netwerk (Hofstede et al., 1993).

Internationaal samenwerken is om ten minste drie redenen lastig. In de eerste plaats draait politiewerk vaak om taaie vraagstukken waarbij veel actoren betrokken zijn en simpele oplossingen niet bestaan. In de tweede plaats is de internationale politieke omgeving complex. Er is verschil in wetgeving, in culturen en in organisaties. Tot slot is samenwerken ook mensenwerk en dat heeft altijd een eigen interactie en dynamiek. Hoe kunnen we die ambitie dan toch waarmaken? De analyse van drie praktijkvoorbeelden van duurzame internationale samenwerking én wetenschappelijke inzichten geven een aantal aanknopingspunten.

### Negen bouwstenen

Vanuit de praktijk put ik uit ervaringen met de aanpak van plofkraken in Duitsland. Hierbij

werkt de politie op recherchegebied samen met Duitse politiekorpsen om de plofkraken door Nederlandse daders tegen te gaan. Een tweede analyse betreft het Grensoverschrijdend Politieteam (GPT) Bad Bentheim, een toezichts- en handhavingsteam van circa twintig politiemensen bij de grens met Oost-Nederland. Tot slot is de samenwerking in het Maritime Analysis and Operations Centre (Narcotics), MAOC (N), in Lissabon geanalyseerd. Dit is een organisatie waar liaisons van negen Europese landen informatie over drugsmokkel vanuit Zuid-Amerika naar Europa bij elkaar brengen. De combinatie van theorie (zoals bijvoorbeeld Ansell & Gash, 2008; Emerson & Nabatchi, 2015) en praktijk leveren belangrijke inzichten op in succesvolle en duurzame internationale samenwerking. Dit heeft geleid tot negen belangrijke bouwstenen die hierbij helpen. De bouwstenen hebben effect op de samenwerking én op elkaar. Zo ontstaat een cyclisch en dynamisch proces waardoor een samenwerking nooit af is.

#### 1. De historie van samenwerking

Organisaties kunnen al eerder met elkaar hebben samengewerkt. Die ervaring is van belang voor de huidige samenwerking. Positieve ervaringen zorgen vaak voor een start met een goed gevoel. Een traditie van samenwerken in



#### Over de auteur

Mr. Drs. Hans Blaauw is adviseur politie bij de Regionale Veiligheidscoalitie van Midden-Nederland (RVS). Hij werkt aan een promotieonderzoek naar internationale politiesamenwerking binnen de EU.



de grensstreek met Duitsland, zoals bijvoorbeeld tussen KMAR en de Bundespolizei, hielp bij de start van het GPT. MAOC (N) is in 2007 'bottom up' opgericht met weinig bureaucratistische rompslomp. Het gevoel van flexibiliteit en snelheid van handelen is nu nog steeds sterk aanwezig. Als de geschiedenis minder positief is, kan het de nieuwe samenwerking negatief beïnvloeden. De aanpak van plofkraken heeft pas na stevige politieke druk op Nederland vorm gekregen. Aan Duitse zijde kostte het daarna tijd om van de aanname af te komen dat de Nederlandse politie niet wilde helpen in hun onderzoeken. Deze bouwsteen onderstreept het belang van het goed uitpraten en verwerken van eerdere ervaringen, zeker als ze niet positief zijn geweest.

## 2. Steun op strategisch niveau

Beheersmatige randvoorwaarden, zoals capaciteit en financiën, zijn essentieel voor een duurzame internationale samenwerking. Zonder steun van de korpsleiding of een eenheidsleiding kan al snel de basis voor samenwerking wegvallen omdat bijvoorbeeld onvoldoende capaciteit wordt vrijgemaakt of omdat noodzakelijke budgetten wegvallen. De samenwerking bij plofkraken stopte in eerste instantie door capaciteitsdruk en andere lokale prioriteiten van de Nederlandse politie. Bij de hernieuwde samenwerking is afgesproken twee keer per jaar een strategische bijeenkomst te houden. Daarnaast is er support van de burgemeester van Utrecht voor de samenwerking. Steun op strategisch niveau zorgt zo voor stabiliteit en duurzaamheid van de samenwerking. MAOC (N) heeft de steun georganiseerd met een Executive Board. Deze bestaat uit vertegenwoordigers van de negen deelnemende landen en een vertegenwoordiger van de Europese Unie die elkaar periodiek treffen. In de Board zijn beheersmatige zaken, de strategische richting en resultaten terugkerende gespreksonderwerpen.

## 3. Prikkel voor de samenwerking

Prikkel zijn de factoren die er voor zorgen dat organisaties gaan samenwerken. Dit doen ze in de verwachting dat die samenwerking resultaten oplevert. De behoefte tot samenwerken zal laag zijn als organisaties hun doel zelfstandig kunnen bereiken. Prikkel tot samenwerken nemen toe als organisaties een afhankelijkheid ervaren van andere voor het bereiken van hun doelen. Bij MAOC (N) is een prikkel tot samenwerking de verrijking van eigen informatie met informatie van andere



**Samenwerken** is ook **mensenwerk** en dat heeft altijd een eigen **interactie** en **dynamiek**.

landen. Prikkel kunnen ook in de vorm van extra geld of middelen. Europol heeft bijvoorbeeld subsidiepotjes om internationale samenwerking te stimuleren. De politieke context kan ook de prikkel vormgeven. Zo wilde de Duitse politie graag samenwerken omdat zij plots geconfronteerd werd met een hoos aan plofkraken gepleegd door Nederlandse daders. Door politieke druk vanuit Duitsland is de samenwerking vervolgens tot stand gekomen.

## 4. Faciliterend leiderschap

Idealiter vindt internationale samenwerking plaats op basis van gelijkwaardigheid. Organisaties hebben samen de verantwoordelijkheid voor het slagen van de samenwerking. Hiërarchisch leiderschap waarbij één partij een besluit forceert, werkt hier niet. Beter past een faciliterende stijl van leiderschap waarbij aandacht is voor de belangen van alle partijen, voor het gezamenlijk bereiken van doelen, en voor het overbruggen van culturele verschillen. Bij het GPT rouleert om die reden de teamleider en de plaatsvervanger op jaarlijkse basis. Bij MAOC (N) is de faciliterende leiderschapsstijl te zien bij conflicterende belangen. Zo kan de ene liaison een onderzoeksbelang hebben en een boot willen laten doorvaren, terwijl de andere liaison deze op zee wil enteren en doorzoeken op drugs. De leiding gaat dan met de betrokkenen om tafel zitten om de belangen te bespreken en te komen tot een gezamenlijke oplossing.

## 5. Balans in (in)formele afspraken

In een duurzame internationale samenwerking bestaat een gezonde balans in de hoeveelheid afspraken. Afspraken kunnen formeel zijn vastgelegd of informeel zijn. Ze



# Prikkels tot **samenwerken** nemen toe als organisaties een **afhankelijkheid** ervaren van andere voor het **bereiken** van hun **doelen**.

bieden houvast omdat bijvoorbeeld is geregeld wie welk aandeel in de samenwerking heeft, hoe de kosten zijn verdeeld, en wat de doelen van de samenwerking zijn.

Bij de plofkraken-samenwerking is een formele afspraak dat de coördinatoren van beide landen elkaar tweewekelijks spreken. Een informele regel bij MAOC (N) is de lunch van de liaisons waar ze elkaar wekelijks op een vaste dag zien en spreken. Heel veel afspraken brengen ten minste drie risico's met zich mee. Allereerst een toenemende bureaucratie met een verlamrend effect op de samenwerking. Daarnaast een vermindering van creativiteit en innovatie. Tot slot bestaat een risico op meer interne conflicten omdat deelnemers niet alle regels nakomen. Zijn er daarentegen weinig afspraken dan is het risico dat deelnemers eigen doelen in plaats van gezamenlijke doelen nastreven. Verder kan onduidelijkheid ontstaan wat is geregeld met betrekking tot financiële en materiële bijdragen.

## 6. Fysiek samenzijn

Deelnemers die elkaar regelmatig zien en spreken, kunnen makkelijker gezamenlijke voordelen van de samenwerking vinden. Bovendien is het eenvoudiger elkaar feedback te geven en zijn er meer mogelijkheden om van elkaar te leren. Fysiek samenzijn stimuleert het vertrouwen, het wederzijds begrip en de toewijding aan de samenwerking. Het faciliteert het delen van informatie tussen deelnemers. Uit de praktijkvoorbeelden blijkt dat informele momenten van samenkomen, na het werk iets ontspannen doen, ook een positief effect hebben. Een gezamenlijke dag

op een zomerfestival in Duitsland werkte positief op de relatie tussen Nederlandse en Duitse rechercheurs van de plofkraken-samenwerking. Drie factoren stimuleert deze bouwsteen. In de eerste plaats als mensen voor langere tijd aan de samenwerking zijn verbonden. In de tweede plaats helpt een eigen werkplek met bijvoorbeeld oog voor een overzichtelijke ruimte voor het team en een plek om een-op-een gesprekken te kunnen voeren. De compacte locatie waar MAOC (N) samenwerkt, draagt bij aan de onderlinge toegankelijkheid van de deelnemers. In de derde plaats kunnen teambuildings-activiteiten en samen trainen een positieve rol spelen. Bij het GPT Bad Bentheim oefenen deelnemers regelmatig samen, met een positief effect op de ervaren werkrelatie.

## 7. Vertrouwen

Samenwerking heeft vertrouwen nodig om tot resultaten te kunnen komen. Vertrouwen bij internationaal samenwerken gaat onder meer over redelijk en voorspelbaar naar elkaar handelen, over het nakomen van gemaakte afspraken, en over kwetsbaarheid tonen. Het vertrouwen richt zich ook op organisaties. Door het vertrouwen bij MAOC (N), zo merkte een geïnterviewde op, kent men de sterktes en zwaktes van elkaar en van elkaars organisatie. Als een politiekorps informatie deelt dat een boot drugs vervoert, entert bij MAOC (N), op basis van vertrouwen, een marineschip die boot. Een liaison legde uit dat het twee jaar geleden nog zes dagen van overleg kostte om dit voor elkaar te krijgen. Nu wordt de inzet van de marine met twee app-berichtjes geregeld. Vertrouwen is nodig in de alledaagse momenten van het werk, maar zeker ook in spannende tijden. Gedurende de samenwerking kan vertrouwen worden opgebouwd. Fysiek samenzijn is een belangrijke factor hierin, evenals het gezamenlijk behalen van resultaten. Vertrouwen kan leiden tot een toename van de onderlinge empathie, en van begrip voor belangen van andere organisaties. Bij het GPT Bad Bentheim is dit te zien bij de sturing op prioriteiten. Zo werkt het team de ene dag bijvoorbeeld aan prioriteiten van de eenheid Oost-Nederland, en stuurt de



coördinator de andere dag op de prioriteiten van de Bundespolizei. Vertrouwen bij het GPT zorgt ook voor mildheid bij andere partijen wanneer de Nederlandse politie soms de capaciteitsafspraken niet nakomt. Als het vertrouwen door omstandigheden afneemt, is leiderschap nodig om partijen weer bij elkaar te krijgen en conflicten op te lossen.

#### 8. Informatie delen

Internationaal samenwerken gaat niet zonder informatie-uitwisseling. Hierdoor kunnen de deelnemers een gezamenlijk beeld maken, gemeenschappelijke doelen bepalen, strategieën van aanpak met elkaar afstemmen, en uiteindelijk resultaten boeken. Bij MAOC (N) is het delen van informatie zelfs dé reden om samen te werken. Wettelijke bepalingen kunnen barrières vormen voor een effectieve uitwisseling van informatie. Eén van de succesfactoren voor een succesvolle samenwerking is om vooral te kijken wat er wél mogelijk is in de informatie-uitwisseling. Deze pragmatische aanpak kan, mits binnen de regels van de wet, zeer effectief zijn voor het delen van informatie. Bij het GPT Bad Bentheim delen Duitse en Nederlandse collega's de informatie zeer praktisch in de surveillanceauto. Bij MAOC (N) wordt onderling zeer veel gedeeld, maar gaat niks naar derden zonder toestemming van het bronland.

#### 9. Acties en resultaten

Acties en resultaten, hoe klein dan ook, hebben zowel intern als extern effect. Ze leiden tot meer vertrouwen en betrokkenheid tussen de samenwerkende organisaties. Zo had het resultaat van een gezamenlijke analyse bij de plofkraken-samenwerking een positief effect op het vertrouwen bij de Duitse collega's. Bovendien bieden acties en resultaten de deelnemers kansen om te leren. Succes draagt bij aan de legitimering van de samenwerking. Positieve resultaten wekt ook de interesse van andere organisaties die willen participeren in het samenwerkingsverband. Bij MAOC (N) is er mede door aansprekende resultaten een toename van bezoeken door politici en vertegenwoordigers van politie en defensie uit alle delen van de wereld. Drie jaar geleden



Fysiek **samenzijn** stimuleert het **vertrouwen**, het wederzijds **begrip** en de **toewijding** aan de **samenwerking**.

waren er gemiddeld vijf bezoeken per maand, nu vijf per week.

#### Conclusie

In de strategische agenda van de politie 2025-2030 wordt een pleidooi gehouden voor structureel internationaal samenwerken. Om hierin te slagen is meer aandacht nodig voor de dynamieken die een samenwerking duurzaam en succesvol maken. Met deze negen bouwstenen is een eerste aanzet gegeven. Verder onderzoek is nodig om de dynamieken in de internationale setting nog beter te doorgronden. De relevantie van de bouwstenen verschilt keer op keer, evenals hun invloed op elkaar. Zo hebben bij de Duits-Nederlandse aanpak van plofkraken faciliterend leiderschap en fysiek samenzijn een positief effect op het vertrouwen, op het informatie delen, en uiteindelijk op de resultaten. Bij MAOC (N) leidt de balans in afspraken onder meer tot het laagdrempelig delen van informatie, met als gevolg gemeenschappelijke beelden en doelen. Informatie delen dat leidt tot een succesvolle drugsvangst heeft een positief effect op het onderling vertrouwen en de betrokkenheid van de deelnemers. Bij het GPT hebben gezamenlijke trainingen en regelmatige debriefings een positief effect op het vertrouwen bij de deelnemers. Een Duits-Nederlands koppel deelt laagdrempelig informatie met elkaar doordat het samen de surveillance uitvoert. Analyse met behulp van de negen bouwstenen leidt tot inzichten in sterktes en zwaktes van een internationale samenwerking. En dat is van waarde want samenwerken is altijd hard werken en nooit af. •

# Hoe geopolitiek ingrijpt op lokaal politiewerk

ONZE GEZAMENLIJKE GEOPOLITIEKE WINTERSLAAP IS VOORBIJ

Het moment van ontwaken varieerde. De een werd wakker op 18 maart 2014 (annexatie Krim), een ander op 17 juli 2014 (crash MH-17) en weer anderen op 24 februari 2022 (invasie Oekraïne). Mogelijk werden de langslapers onder ons 7 november 2024 wakker geschud door de dramatische gebeurtenissen rond de wedstrijd Ajax – Maccabi Tel Aviv. Gebeurtenissen die helder maken hoe een buitenlands conflict onderdeel kan worden van een giftig mengsel dat een voetbalwedstrijd in Amsterdam totaal kan laten escaleren.

**Hoe hard** hadden we geopolitiek in ons vizier? Van een wereld waarin globalisering de norm was en Nederland voorop liep, zijn we gevoelsmatig 'ineens' beland in een wereld waar geopolitiek met de dag meer domineert. Nederland en Europa moeten qua machts-politiek, territorium en identiteit, de heilige-drie-eenheid van de geopolitiek, hun eigen antwoorden vinden op de verander(en)de wereldorde. Laten we deze begrippen eens nader verkennen.

## Machtspolitiek

Machtsuitoefening krijgt in de internationale arena steeds meer een hybride karakter. 'Overheden zetten over-en-weer uiteenlopende middelen in om hun invloed op het wereldtoneel te behouden of te vergroten, besluitvorming in andere landen te beïnvloeden of toegang te krijgen tot in het buitenland aanwezige kennis

en technologie' (DNB, 2024)<sup>2</sup>. Deze middelen lopen uiteen van diplomatieke en financiële sancties, import- en exportbeperkingen (tegenwoordig erg 'populair'), tot cyberaanval-len en spionage. De grenzen van legitimiteit lijken hierbij steeds meer te vervagen. Ook 'oldskool' fysiek en militair ingrijpen behoort (helaas) nog tot het beïnvloedingsrepertoire. In 2023 telde de wereld maar liefst 59 gewapende 'statelijke' conflicten. Een aantal dat sinds 1946 nog nooit zo hoog is geweest.<sup>3</sup>

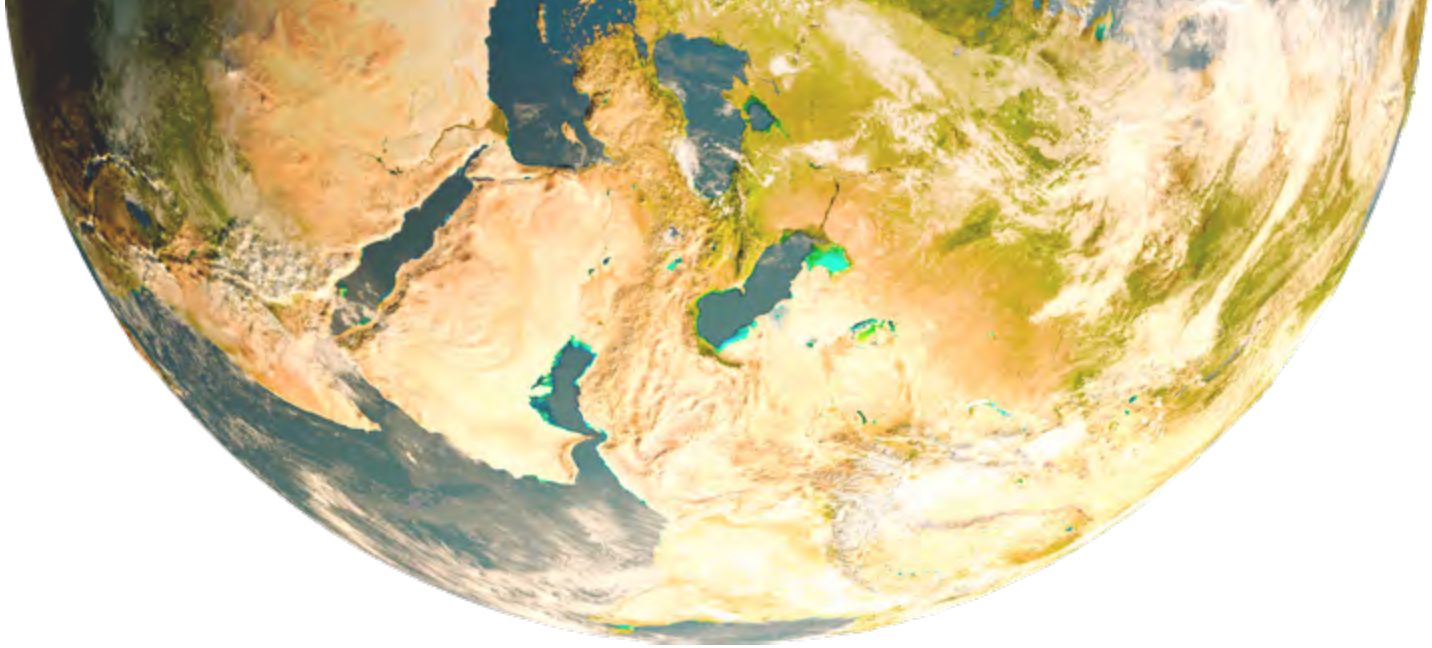
## Territorium

De plek op de wereldkaart bepaalt in hoge mate de strategische voordelen en kwetsbaarheden. De ligging van een land ten op zichte van andere landen, continenten, zeeën, rivieren, bergen en woestijnen heeft consequenties voor de mate van bescherming, controle en toegankelijkheid. Daarnaast is de



### Over de auteurs

Drs. Frank Schreurs is arbeids- & organisatie-psycholoog werkt als teamchef op de Politieacademie.



geografische ligging bepalend voor een aantal belangrijke kenmerken van het territorium zoals grondstoffen, klimaat, bodemgesteldheid en bewoonbaarheid. Territoriaal denken zet aan om het eigen grondgebied te bewaken, te verdedigen of te vergroten. Dit is de inzet bij veel geopolitieke conflicten. Denk bijvoorbeeld aan de Krim, Nagorno-Karabach, de Golanhoogten of de door Trump gewenste overname van Groenland.

### Collectieve Identiteit

Het trekken van grenzen verlegt de focus naar het volk dat binnen die grenzen woont. Een groep mensen die niet alleen economisch en politiek samengebonden worden maar ook sociaal en cultureel. Machtspolitiek is gebaat met een goed en gedeeld verhaal over verbondenheid, waarden en geschiedenis van het 'eigen' volk. In het huidige tijdsgewricht zien mensen machteloos toe hoe dat wat voor hen van waarde is, afbrokkelt en hun zekerheden afnemen<sup>4</sup>. Niet voor niets wordt de roep om 'sterke' leiders groter en kan autocratisch leiderschap vaker op waardering rekenen. Politici zien we steeds meer een appel doen op nationalistische sentimenten; populistische leiders doet het beter dan ooit<sup>5</sup>. Door collectieve identiteit te mobiliseren creëren zij een nationalistisch narratief dat inspeelt op behoeften van trots, troost biedt voor de huidige situatie en kracht mobiliseert. Deze collectieve identiteit valt verder te versterken door het creëren van een gemeenschappelijke vijand.

### Tijd voor een reset

Bij kiesgerechtigde Nederlanders zagen we in 2022 een sterke nationale (en Europese) reflex<sup>6</sup>. Middels strategische autonomie en de-globalisering<sup>7</sup> hopen zij de veiligheid en



## Collectief leiderschap is gewenst

welvaart in Nederland en Europa<sup>8</sup> te garanderen. In 2024 wilden Nederlanders, ondanks hun ontevredenheid over de EU, een sterk en onafhankelijk Europa<sup>9</sup>. En in 2025 brengt de angst voor oorlog en hybride aanvallen waarvoor zij ook bescherming willen, de mensen nog verder bijeen<sup>10</sup>.

De afgelopen 10 jaar stond Nederland echter in de Top-2 van geglobaliseerde landen<sup>11</sup>. Van een geglobaliseerd land als Nederland waar vrijhandel en individualisme altijd hoog in het vaandel stonden, vraagt de 'zeitenwende' een werkelijke 'umschaltung', of voor wie van Engels houdt, een reset.

### Betekenis voor de Politie

In welke mate vraagt dit van de Politie om een heroriëntatie? Ondanks onze geschiedenis als handelsnatie (moeten we zeker niet altijd trots op zijn) zit de internationale blik niet ingebakken in ons dagelijks repertoire. In gevallen waarin de wereld zich lokaal manifesteert bijvoorbeeld in een bedreiging of een demonstratie missen dienders nog te vaak de kennis en kunde die zij zichzelf wensen. En dan hebben we het nog niet eens over de specifieke effecten van geopolitisering. Hoe kan de politie zich daar beter op toerusten? Geopolitieke kwesties die aanvankelijk abstract en ver weg lijken, kunnen namelijk ineens ingrijpen op straatniveau. Een eerste inventarisatie brengt ons bij de volgende effectgebieden:

- 1 Sie Dhian Ho, M., Van der Putten, F., & Van Middelaar, L. (2021). *Nederland en de wending naar Europese geopolitiek, speler of speelbal*. Clingendael. Geraadpleegd op 7 november 2024, van <https://www.clingendael.org/publication/nederland-en-de-wending-naar-europese-geopolitiek>
- 2 Doll, M., Van Dunné, F., Steen, L., & Vos, T. (2024). *Weerbaar in een gure wereld. Geopolitieke risico's en financiële instellingen*. De Nederlandse Bank. Geraadpleegd op 19 november 2024, van <https://www.dnb.nl/media/1nwjyfrl/weerbaar-in-een-gure-wereld.pdf>
- 3 MO\*Magazine. (2024, 11 juni). *Aantal gewapende conflicten bereikt hoogtepunt*. Geraadpleegd op 11 november 2024, van <https://www.mo.be/nieuws/aantal-gewapende-conflicten-bereikt-hoogtepunt>
- 4 D'Hoore, J. (2022, 31 december). *Nederlandse politicologe Monika Sie: 'We beleven een Weimar-moment'*. De Tijd. <https://www.tijd.be/politiek-economie/internationaal/algemeen/nederlandse-politicologe-monika-sie-we-beleven-een-weimar-moment/10437831.html>
- 5 Prins, J.E.J., Segers, M.L.L., Sheikh, H., 't Hart, P., Hirsch Balin, E.M.H., Mampuy, R., & Van Riel, A. (2024). *Nederland in een fragmenterende wereld*. WRR-rapport nr. 109. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Geraadpleegd op 7 november 2024, van <https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2024/07/01/nederland-in-een-fragmenterende-wereld>
- 6 Korteweg, R., & Haasbroek, P. (2022). *Tussen hoop en vrees. Barometer Alert. Bescherming van de gemeenschap en de-globalisering in het jaar van de Ruslandschok*. Clingendael.





## Politici zien we steeds meer een appel doen op nationalistische sentimenten.



blijven niet beperkt tot nationaal niveau. Zij hebben vaak een direct effect op burgers, lokale ondernemers en overheidsdiensten. Dit vraagt van de politie om ook op lokaal niveau vorm en inhoud te geven aan de bestrijding van deze vormen van criminaliteit.

### 4. Toename van mensenhandel en uitbuiting

Door geopolitieke beslissingen of door toename of intensivering van buitenlandse conflicten kan de stroom aan migranten toenemen<sup>13</sup>. Niet zelden komen deze migranten terecht in kwetsbare posities, waardoor zij eerder slachtoffer worden van uitbuiting door mensenhandelaren. Arbeidsuitbuiting of gedwongen prostitutie wordt in Nederland vaak georganiseerd door internationale criminele netwerken. Goed politiewerk vraagt in deze om tijdige signalering van mensenhandel en effectieve samenwerking met binnen- en buitenlandse instanties.

### 5. Toename van demonstraties

Geopolitieke conflicten leiden in Nederland steeds vaker tot demonstraties en tegendemonstraties. Door onderliggende vaak diepgewortelde emoties hebben dit soort demonstraties een groter risico op escalatie. Om neutraal, de-escalerend en effectief te kunnen handelen vraagt dit behalve skills op het vlak van openbare ordehandhaving, om actuele en parate achtergrondkennis over de diverse partijen en hun 'counterparts'. Daarbij is het zeer behulpzaam als de politie goede contacten heeft en houdt in de betrokken gemeenschappen zodat zij hier in geval van oplopende spanningen of aanstaande demonstraties gebruik van kan maken.

### 1. Polarisatie en toename van maatschappelijke spanningen

Geopolitieke spanningen en conflicten kunnen binnen Nederland leiden tot verdeeldheid tussen verschillende (bevolkings)groepen, met als mogelijk gevolg; protesten, rellen, of conflicten tussen verschillende groepen. Om tijdig en adequaat in te kunnen spelen op oplopende spanningen, neutraal te kunnen handelen en de-escalerend op te kunnen treden moet de politie op de hoogte zijn van de achtergronden en gevoeligheden van de verschillende gemeenschappen.

### 2. Radicalisering en extremisme

Conflicten in de wereld kunnen radicalisering en extremisme in de wijk voeden of versterken. Dit kan lokaal tot verhoogde veiligheidsrisico's leiden. Vroegsignalering in de wijk en op het web, en het tegengaan van radicalisering en extremisme vragen, naast specifieke kennis en kunde, om intensieve samenwerking tussen politie, gemeentes en lokale organisaties.

### 3. Toename van specifieke vormen van cybercriminaliteit

Statelijke actoren, of criminele organisaties die door hen gesteund worden, gebruiken de digitale ruimte structureel én intensief voor de behartiging van hun geopolitieke belangen<sup>12</sup>. Zij verspreiden desinformatie en ondernemen pogingen tot spionage en destabilisatie. Cyberaanvallen en -dreigingen

Geraadpleegd op 18 november 2024, van [https://www.clingendael.org/sites/default/files/2022-12/Barometer\\_Alert\\_Tussen\\_Hoop\\_en\\_Vrees.pdf](https://www.clingendael.org/sites/default/files/2022-12/Barometer_Alert_Tussen_Hoop_en_Vrees.pdf)

7 Van der Laan, T., Houtkamp, C., Sie Dhian Ho, M., Elchardus, M., Aartsma, K., & Teer, J. (2023). *Tussen Hoop en Vrees. Vrees voor economische afhankelijkheid en hoop op de-risking*. Clingendael. Geraadpleegd op 7 november 2024, van [https://www.clingendael.org/sites/default/files/CA\\_Tussen\\_Hoop\\_en\\_Vrees.pdf](https://www.clingendael.org/sites/default/files/CA_Tussen_Hoop_en_Vrees.pdf)

8 Van der Laan, T., Houtkamp, C., Sie Dhian Ho, M., Elchardus, M., Aartsma, K., & Teer, J. (2023). *Tussen Hoop en Vrees. Vrees voor economische afhankelijkheid en hoop op de-risking*. Clingendael. Geraadpleegd op 7 november 2024, van [https://www.clingendael.org/sites/default/files/CA\\_Tussen\\_Hoop\\_en\\_Vrees.pdf](https://www.clingendael.org/sites/default/files/CA_Tussen_Hoop_en_Vrees.pdf)

9 Sie Dhian Ho, M., Elchardus, M., Van der Laan, T., Houtkamp, C., Wessel, N., & Van Giersbergen, B. (2024). *Europa moet meer soeverein worden. Nederlanders ontevreden over EU, maar willen een sterk en onafhankelijk Europa*. Clingendael. Geraadpleegd op 7 november 2024, van [https://www.clingendael.org/sites/default/files/2024-06/Clingendael\\_Barometer\\_Alert\\_Europese\\_verkiezingen.pdf](https://www.clingendael.org/sites/default/files/2024-06/Clingendael_Barometer_Alert_Europese_verkiezingen.pdf)

10 Sie Dhian Ho, M., Elchardus, M., Houtkamp, C., Van der Laan, T., & Wessel, N. (2025). *Tussen hoop en vrees. Clingendael Alert. Nederlanders één in vrees voor hybride dreigingen en oorlog te midden van voortdurende grote verdeeldheid*. Clingendael. Geraadpleegd op 23 juli 2025, van <https://www.clingendael.org/sites/default/files/2025-03/Tussen-Hoop-en-Vrees-2025.pdf>

11 Altman, S.A., & Bastian, C.R. (2024). *Global Connectedness*



## 6. Nieuwe veiligheidsrisico's in grensgebieden

Criminaliteit wordt mede bepaald door migratiebeleid en conflicthaarden in de regio's rond Europa<sup>14</sup>. Aangezien criminaliteit fluïde is, transnationaal en sterk grensoverschrijdend, leiden geopolitieke conflicten in de grensregio's al snel tot nieuwe specifieke veiligheidsrisico's. Grensgemeenten krijgen hierdoor in hogere mate te maken met de illegale handel en smokkel van mensen, goederen en drugs. Een effectieve aanpak van deze vormen van criminaliteit vraagt van de politie een goede samenwerking met haar buiten- en binnenlandse partners, specifieke kennis van internationale regelgeving, en het vermogen om relevante symptomen van conflicthaarden tijdig te herkennen en hier snel op in te spelen.

## 7. Extra druk op beschikbare capaciteit

Bovenstaande gevolgen leiden tot nieuwe uitdagingen waarvoor de politie lokaal mensen en middelen vrij moeten maken. Mensen en

middelen die dan niet meer ten dienste van ander politiewerk ingezet kunnen worden. Van de politie vraagt dit het lef om de nieuwe uitdagingen te prioriteren en tegelijkertijd het vermogen om te kunnen (blijven) schakelen tussen de nieuwe en reeds bestaande prioriteiten zodat ook de kwaliteit van het 'reguliere' politiewerk lokaal gehandhaafd blijft.

## Hoe urgentie te creëren?

Of beter gezegd: hoe komt de politie, wanneer zij op bovenstaande effectgebieden wil bewegen, naar feitelijk gedrag? Feitelijk gedrag dat de urgentie weerspiegelt die je als gevolg van de geopolitisering lokaal nastreeft. Bewustzijn, alertheid en verantwoordelijkheid zijn in gezamenlijkheid nodig zijn om te zorgen dat iets feitelijk ook de urgentie krijgt die het behoeft (zie figuur 1). 'Door bewustzijn / kennis van zaken weet je hoe je signalen moet duiden. Door alertheid neem je de signalen (tijdig) waar en door verantwoordelijkheid vertaalt je deze signalen naar actie. Als een van deze drie elementen ontbreekt, leidt dit niet

Index 2024. DHL. Geraadpleegd op 7 november 2024, van <https://www.dhl.com/content/dam/dhl/global/delivered/documents/pdf/dhl-global-connectedness-report-2024-complete.pdf>

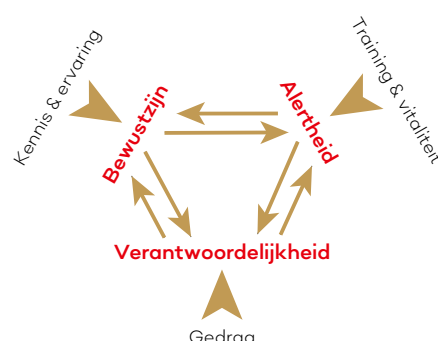
12 NCTV. (2022). *Nederlandse Cybersecuritystrategie 2022-2028 Ambities en acties voor een digitaal veilige samenleving*. Geraadpleegd op 22 november 2024, van file:///D:/Downloads/Nederlandse+Cybersecuritystrategie+2022-2028.pdf

13 Hollander, S., Pronk, A., Neumann, R., & Sie Dhan Ho, M. (eds.). (2024). *Geopolitieke contexten als oorzaken van migratie naar Nederland. Een focus op landen van herkomst*. Clingendael. Geraadpleegd op 19 november 2024, van [https://www.clingendael.org/sites/default/files/2024-01/Clingendael\\_rapport\\_Geopolitieke\\_contexten\\_migratie.pdf](https://www.clingendael.org/sites/default/files/2024-01/Clingendael_rapport_Geopolitieke_contexten_migratie.pdf)

14 Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2018) *Wereldwijd voor een veilig Nederland. Geïntegreerde Buitenland- en Veiligheidsstrategie 2018-2022*. Geraadpleegd op 18 november 2024, van [https://www.eerstekamer.nl/overig/20180327/\\_wereldwijd\\_voor\\_een\\_veilig\\_document3/f=/vkn0m270yrz6.pdf](https://www.eerstekamer.nl/overig/20180327/_wereldwijd_voor_een_veilig_document3/f=/vkn0m270yrz6.pdf)



Figuur 1. De urgentiedriehoek



Figuur 2. De urgentiedriehoek: interactie tussen elementen





- 15 Schreurs, F.J.P. (2024, 22 februari). *Politie als 'créateur d'urgence'. Een essay over het creëren van urgentie vanuit een waardegeoriënteerd perspectief*. Website voor de Politie. Geraadpleegd op 11 november 2024, van <https://www.websitevoordepolitie.nl/content/uploads/2024/02/Politie-als-createur-durgence-20240214.pdf>
- 16 Verlaan, J., & Lievisse Adriaanse, M. (2024, 19 februari). *Waarom woedt binnen de Eritrese gemeenschap strijd? En vijf andere vragen over de rellen in Den Haag*. NRC. Geraadpleegd op 22 november 2024, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/02/19/waarom-woedt-binnen-de-eritrese-gemeenschap-strijd-en-vijf-andere-vragen-over-de-rellen-in-den-haag-a419064>

tot gedrag dat urgentie weerspiegelt<sup>15</sup>. De elementen van de urgentiedriehoek beïnvloeden elkaar wederzijds (zie figuur 2).

### De driehoek toegepast

Hoewel de drie elementen van de urgentiedriehoek in het DNA van de Nederlands Politie zitten, wil dit niet zeggen dat ze automatisch tot succes leiden. *Bewustzijn* moet je voeden. Waar je niet of onvoldoende bewust van bent, besteed je geen aandacht aan. Stel, er wonen Eritreeërs in jouw werkgebied. Dan is het handig om iets te weten over hun achtergronden<sup>16</sup>. Hier ligt dan ook je eerste aangrijpingspunt. Zorg dat jij en je collega's die met deze bevolkingsgroep te maken hebben, kennis krijgen van de geschiedenis van Eritrea en de verdeeldheid in dit land. Vanuit het hierdoor ontstane bewustzijn kun je de *verantwoordelijkheid* pakken om contacten aan te gaan en te onderhouden met de te onderscheiden deelgemeenschappen. Dit leidt automatisch tot nog meer kennis en begrip, waardoor het bewustzijn nog verder vergroot wordt.

Omdat je weet en begrijpt, wat voor omstandigheden tot escalatie kunnen leiden, vraag je collega's in de briefing met gerichte ogen te kijken. Hiermee pak je het tweede aangrijpingspunt. Door anderen sensitief te maken voor signalen die wijzen op een escalatierisico en te vragen hier actief op te letten, stuur je op *alertheid*. Alertheid gaat niet alleen over scherpte in de waarneming. Het vraagt ook om aanwezigheid op de juiste plaats op het juiste moment, zowel fysiek als digitaal. En wanneer een escalatierisico gesignaleerd wordt, pak je als politie je *verantwoordelijkheid* om de juiste preventieve, proactieve en repressieve maatregelen te nemen. Niet iedereen pakt altijd automatisch verantwoordelijkheid, al is het maar omdat niet iedereen de vereiste kennis paraat heeft of onvoldoende bewust is van de noodzaak tot actie. Soms is er een zetje uit de groep nodig of moet de leiding actiever sturen, door de verantwoordelijkheden te

benoemen, aan te geven welk gedrag verwacht wordt en hierop aan te spreken. Hier ligt dus je derde en laatste aangrijpingspunt. Als je in gezamenlijkheid vanuit bewustzijn en alertheid je verantwoordelijkheid om weet te zetten in congruent gedrag, zal je gezamenlijke optreden meer toegesneden zijn op betreffende bevolkingsgroep en onderliggende geopolitieke spanningen. De kans dat je als politie neutraal, de-escalierend en effectief zult handelen neemt daardoor toe. Om urgentie te creëren op de zeven effectgebieden gelden dan ook de volgende adviezen:

- Creëer bewustzijn door jezelf of je collega's toegang te verschaffen tot relevante kennis, en doe binnen of buiten de organisatie (werk)ervaringen op die je bewustzijn en handelingsrepertoire vergroten.
- Vergroot de collectieve alertheid door jezelf of je collega's sensitief te maken voor lokale signalen die het gevolg zijn van (oplopende) geopolitieke spanningen, en organiseer het qua informatievoorziening en aansturing in de operatie zo dat men deze alertheid ook feitelijk te gelde kan maken.
- Neem in geval van lokale ontwikkelingen die het gevolg zijn van geopolitisering en die je vanuit je politietaak op zou moeten pakken je verantwoordelijkheid, daag anderen uit hun verantwoordelijkheid te nemen en beloon goed gedrag.

### Een roep om leiderschap

Om als politie in gezamenlijkheid ook lokaal goede antwoorden te vinden op de verander(en)de wereldorde wordt leiderschap gevraagd, in alle lagen van onze organisatie. Leiderschap is immers niet voorbehouden aan leidinggevend. Ook, of juist wanneer de wereld nog grimmiger wordt, is collectief leiderschap gewenst. Alleen zo benutten we de diversiteit aan kwaliteiten die nodig is om als Nederlandse Politie waakzaam en dienstbaar te zijn en te blijven aan de waarden van de rechtstaat.





**Prof. dr. Janine Janssen**

*Hoofd onderzoek van het Landelijke Expertise Centrum  
Eer Gerelateerd Geweld van de Nationale Politie;  
Hoogleraar Criminologie & Rechtsantropologie  
aan de Open Universiteit*



## Grenzeloze blik vanaf het Drielandenpunt

Eergerelateerd geweld is een complex en schrijnend fenomeen dat helaas ook in Nederland voorkomt. Vaak wordt gedacht dat dit probleem geïmporteerd is, een gevolg van migratie en culturele verschillen. Het is belangrijk om te begrijpen dat dit geen geïsoleerd of exclusief buitenlands probleem is, maar een 'lokaal' probleem: het speelt lokaal, maar heeft sterke relaties met wat er globaal gebeurt.

Eergerelateerd geweld vindt zijn oorsprong in het belang van het laten overleven van familiegroepen. Familie is doorgaans het stevigste vangnet waar mensen een beroep op kunnen doen in tijden van tegenslag. Denk aan ziekte, armoede en ook oorlogssituaties en dan zeker in gebieden waar je niks of weinig van de overheid te verwachten hebt. Het sluiten van huwelijken is belangrijk om dat familienetwerk in stand te houden en te verstevigen. Met wie je wel of niet trouwt, bemoeit zich dan vaak ook een hele familie en daar worden eeropvattingen aan gekoppeld: dissident gedrag beïnvloedt in negatieve zin kansen op de huwelijksmarkt en kan met zwaar geweld bestraft worden. Armoede, gebrek aan onderwijs en beperkte toegang tot hulpbronnen kunnen bijdragen aan het in stand houden van deze gewelddadige praktijken. En oorlogsgeweld heeft in deze ook geen goede invloed. Dit geweld moet dus niet alleen cultureel geduid worden, het heeft sterke sociaal-economische wortels. Zo becijferde Unicef ooit dat voor het einde van dit decennium waarschijnlijk 10 miljoen meisjes extra zullen worden uitgehuwelijkt vanwege toegenomen armoede in de wereld.

### Internationalisering: begrijpen in wat voor context je werkt

We moeten de kop niet in het zand steken en ook niet overschatten hoe groot de invloed van de Nederlandse politie is in het buitenland. Voorbij het Drielandenpunt in Vaals mogen we zo goed als niets doen. Toch is aandacht voor die lokale dimensie bijzonder relevant omdat het de interconnectiviteit en complexiteit van problemen goed duidelijk maakt. Dat geldt niet alleen voor eergerelateerd geweld.

Eenzelfde lied kan gezongen worden over mensenhandel of drugssmokkel. Je mag aan te pakken problemen nu eenmaal niet versmallen tot deelaspecten waar je wel over gaat of direct invloed op hebt, hoe verleidelijk het ook is om weg te kijken van ingewikkelde problemen.

Je moet wel begrijpen in wat voor context je werkt. Wie echt verschil wil maken, moet verder kijken dan de grens – of die nu geografisch, cultureel of organisatorisch is.

Daarom is aandacht voor internationalisering zo belangrijk. Wil de politie hier te lande verschil maken, moeten we binnen én buiten de landsgrenzen kijken. Anders wordt het allemaal erg afgemeten en zelfs provinciaals. Als geboren en getogen Limburgse wil ik uiteraard geen kwaad woord over de provincie horen. Maar laten we eerlijk zijn:

wat het Drielandenpunt interessant maakt, is dat er drie landen samenkomen en in mindere mate dat het de hoogste berg van Nederland is. •

→ Reageren? [Janine.Janssen@politie.nl](mailto:Janine.Janssen@politie.nl)

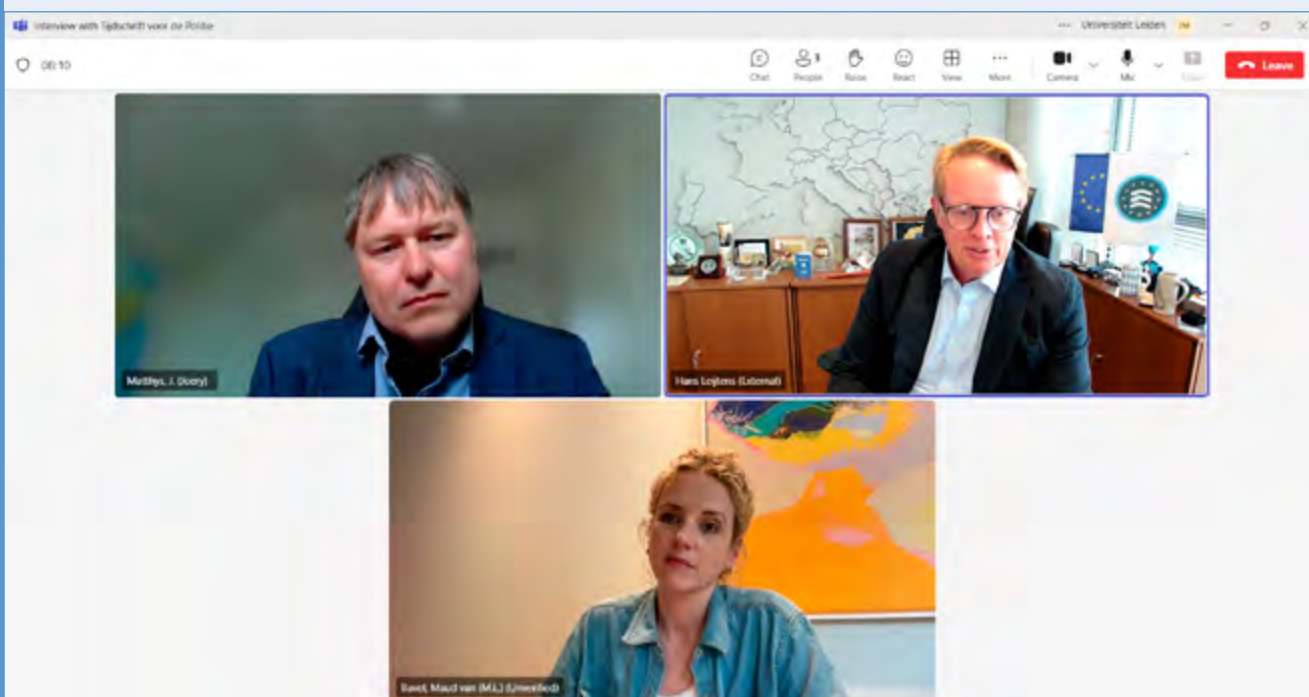


# “Werken op een manier waar Europa trots op kan zijn”

**Na enkele topfuncties in Nederland, ben je in maart 2023 vertrokken naar Warsaw om daar FRONTEX te leiden. Wat trok jou aan in deze positie?**

Ik was op dat moment lid van de managementboard van FRONTEX, en heb in mijn loopbaan maar ook in mijn persoonlijke interesse altijd veel belangstelling gehad voor wat er buiten ons land afspeelt, om te kijken naar de internationale dimensie. Toen mijn

voorganger vertrok, werd ik gepeild naar mijn interesse. Maar ik was op dat moment ongeveer drie jaar commandant van de Marechaussee en had me gecommitteerd om dat vijf jaar te doen. Ik voelde me dus wel wat bezwaard, maar was ook wel aangetrokken tot deze positie: ik zag dat het agentschap veel potentie had maar nog niet op het goede spoor zat. Uiteindelijk voelde ik ook dat de Nederlandse regering dit steunde. Toen heb ik de stap gezet.





**FRONTEX coördineert aan de ene kant agentschappen die grenscontroles uitvoeren, en heeft ook eigen personeel met bevoegdheden rond grenscontrole. Het is daarmee het enige agentschap binnen de EU dat momenteel zulke uitvoerende capaciteit heeft. Hoe krijgt dat vorm?**

Ons mandaat is om te ondersteunen. We hebben geen autonome rol, er is geen stuk grens dat enkel door FRONTEX bewaakt wordt. Wij werken structureel samen met de nationale autoriteiten op een aantal manieren. Je hebt de Joint Operations: we maken samen met elk land per jaar een operationeel plan waar de nationale autoriteit aangeeft waar zij behoefte aan heeft. Daarnaast laten wij zien hoe FRONTEX ondersteuning kan bieden. De zeggenschap ligt uiteindelijk bij het land en de vorm hangt af van het nationale juridische raamwerk, bijvoorbeeld of onze mensen gewapend kunnen zijn of niet.

Een tweede manier waarin we ondersteunen, gaat over het terugbrengen van mensen naar hun land van oorsprong, dat kan vrijwillig of gedwongen gebeuren. De behoefte aan ondersteuning vanuit de nationale autoriteiten is hierbij groot. Momenteel zijn wij betrokken bij bijna de helft van alle terugkeergevallen in Europa. We zetten in op de vrijwillige terugkeer, en steken daarbij ook veel energie in gesprekken met de persoon zelf. Hoe je het ook wendt of keert, vrijwillige terugkeer is effectiever en ook goedkoper.

De derde vorm gaat over het ondersteunen van nationale activiteiten via onze intelligence. Ook daar heeft FRONTEX een breed mandaat, met de focus op migratie-gerelateerde criminaliteit,

# INTERVIEW MET HANS LEIJTENS

Dr. **Hans Leijtens** heeft al verschillende topfuncties bekleed binnen de Nederlandse overheid, onder andere directeur-generaal bij de Belastingdienst en commandant van de Koninklijke Marechaussee. Sinds maart 2023 is hij algemeen directeur bij FRONTEX, het Europees Grens- en Kustwachtagentschap. Dit agentschap van de

Europese Unie heeft als doel lidstaten te ondersteunen bij grensbeheer en de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit. Het hoofdkwartier bevindt zich in Warsaw. Redactieleden Maud van Bavel en Joery Mathys van het *Tijdschrift voor de Politie* hadden de kans om Hans Leijtens te interviewen via een videoverbinding.



mensensmokkel en mensenhandel. We zijn het knooppunt als het gaat om alle data die er in Europa zijn over zowel reguliere als ongeoorloofde grensoverschrijdingen, alsmede ontwikkelingen op het gebied van migratie. Ik gebruik bewust het woord knooppunt: wij hebben geen eigen informanten. We verzamelen data en brengen alles samen zodat nationale autoriteiten goed geïnformeerde besluiten kunnen nemen.

**Dat brengt ons op het onderwerp van uitwisseling van informatie. Wanneer organisaties samenwerken, wordt dat vaak als een moeilijkheid bestempeld. Is dat ook het geval voor FRONTEX?**

Het wettelijk mandaat hiervoor staat in ons oprichtingsdocument. Dat is een Europese Verordening en het is moeilijk om daar

wijzigingen in aan te brengen. De wereld evolueert snel, en wij worden beperkt door een vrij limitatieve lijst van mogelijkheden voor informatie-uitwisseling. Restricties moeten er zijn, maar we moeten wel onze taak kunnen uitoefenen; voor ons is dat informatie bij elkaar brengen, verwerken en dan presenteren als een bruikbaar product dat landen helpt geïnformeerd beslissingen te nemen. Wij hebben de plicht om dat op een correcte manier te doen, maar ook de lidstaten hebben een verantwoordelijkheid hierin, want zij moeten die informatie vervolgens gebruiken op de manier waarop het bedoeld is. Dat is nog voor verbetering vatbaar.

**Je had het al over de verschillen in de nationale juridische context, bijvoorbeeld of het al dan niet dragen van**



### **een wapen. Zijn er nog andere zaken die meespelen bij de interactie met nationale autoriteiten?**

Ik ben in positieve zin verrast over hoeveel impact je als Europees agentschap hebt. Het draagvlak is groot, en landen stellen zich positief op. Maar er speelt natuurlijk wel een aantal zaken een rol. Ten eerste is er de nationaal politieke opvatting over de verdeling van verantwoordelijkheden tussen het land en de Europese Unie. Sommige landen hebben geen enkel probleem om hulp te vragen, andere vinden dat ingewikkeld omdat ze in hun nationale debat stellen dat ze het 'migratieprobleem' zelf kunnen oplossen. De nationale politiek bepaalt dan de ruimte die we hebben. Ten tweede is er de acceptatie van hoe wij dingen doen: wij brengen een bepaalde modus operandi mee die wij zien als de Europese standaard. In werkelijkheid is er geen Europese standaard, maar wij hebben een manier van werken ontwikkeld die wij zien als passend bij de waarden van de Europese Unie. Dat is inclusief een bepaalde politiecultuur die in sommige landen niet helemaal aansluit bij de lokale politiecultuur.

En het laatste is dat landen verschillende ideeën hebben over wat de focus moet zijn van grensbeheer, wat historische redenen heeft. Sommige landen bekijken grensbeheer meer vanuit een nationaal veiligheid-denken en dat heeft implicaties voor je mindset. Zie je de migrant als vijand, als dader, als slachtoffer? Dat bepaalt ook met welke drive je aan de grens staat. FRONTEX heeft geen specifieke nationaliteit, wij zijn één operationele club die ingezet kan worden in Europa.

### **Hoe zit het met de samenwerking tussen FRONTEX en de politie in Nederland?**

In Nederland zijn er maar twee actoren die voldoen aan de eisen om operationeel personeel te leveren aan ons, dat is de politie en de Marechaussee. Je moet namelijk geüniformeerd en gewapend dienst kunnen verrichten. In onze Verordening staat hoeveel personeel een land moet leveren, in Nederland wordt een deel door de Marechaussee geleverd en een kleiner deel door de politie. Voor mij is het om het even welk uniform ze dragen, want ik



Het feit dat het **politiek** constant **beweegt**, betekent **niet** dat je moet **meebewegen**

weet dat de Nederlanders die bij ons komen gemotiveerd zijn en in staat zijn om het werk te doen. Wat wij in Nederland wat minder gewend zijn maar in andere landen wel belangrijk is, is de zogenoemde border surveillance activiteit. In Nederland zijn we gewend om op grensdoorlaatposten te werken. Wanneer je echter bijvoorbeeld in Finland werkt, dan zit je vaak niet in een grenspost maar juist in het gebied tussen grensposten. Dat vraagt een bepaalde mindset. Die is in Nederland minder ontwikkeld. Maar opnieuw, Nederland levert conform de gestelde standaard, en we zijn heel blij met de capaciteiten van deze mensen.

### **Je had het hiervoor al over migratie, dat vandaag de dag zowel in nationaal als in een geopolitieke context een hot topic is. Hoe navigeert FRONTEX dit?**

Om te beginnen moet je er niet nerveus van worden. Het feit dat het politiek constant beweegt, betekent niet dat je moet meebewegen. Het is daarom belangrijk om intelligence driven te werken. Ook is het belangrijk om niet op incidenten te reageren maar om een consistente lijn uit te zetten. Ik zie het als mijn missie om in die soms verhitte discussie juist de feiten te benadrukken. Een voorbeeld: wij hebben in Europa nu bijna 30% minder irreguliere grensoverschrijdingen. Dat haalt de krantenkoppen niet, maar is wel een feit. Wij proberen dit bij FRONTEX heel clean te benaderen. Je zorgt ervoor dat je met de feiten begint. Op basis van de feiten bepaal je je prioriteiten. We inventariseren hoe migratiestromen zich ontwikkelen en ook wat de impact is op de regio. Dat betekent niet dat we geen oog hebben voor de beleving achter de cijfers. In Polen is het bijvoorbeeld niet van belang hoeveel migranten door Rusland over de grens worden geduwd, maar dat



#### **Over de auteurs**

Dr. Maud van Bavel is onderzoeker bij Politie Nederland.

Dr. Joery Matthys is universitair docent aan het Institute of Security and Global Affairs aan de Universiteit van Leiden.



## Ik hoop dat FRONTEX als vertrouwde en betrouwbare partner wordt gezien

dit deel uitmaakt van een bepaald spelboek dat de Russen gebruiken. Voor hen speelt dus veel meer die geopolitieke dreiging. In onze benadering zit er dus ook een variabele die meeneemt wat de politiek-strategische impact is van een bepaald besluit.

### **Hoe ga je als organisatie concreet om met de verharding vanuit het rechts-populisme, de roep om pushbacks en burgers die aan de grenzen staan te patrouilleren, zoals in Nederland recent gebeurde?**

Je moet het erover eens zijn waarom we grenzen hebben. Grenzen worden bewaakt omdat we willen dat het passeren van die grens een gecontroleerd proces is. Dit betekent ook dat mensen die zich melden bij een grenspost en bescherming willen, die ook krijgen. Wat betreft de mensenrechten is dat iets wat wij in Europa met elkaar hebben afgesproken. Dat betekent ook dat je dwangmiddelen mag toepassen op mensen die zonder toestemming de grens overschrijden. Soms wordt dan over pushbacks gesproken, maar dat zijn het zeker niet altijd. In mijn definitie is een pushback een activiteit waarbij mensen die zich al op jouw grondgebied en onder jouw verantwoordelijkheid bevinden, terug de grens overgezet worden.

Ons werk moet zich afspelen binnen de kaders van het Europese recht en op een humane manier. Dat is niet iets facultatief, het is de kern van ons functioneren. Mensenrechten eerbiedigen betekent dus meer dan alleen maar de wet volgen: het is een attitude hoe je mensen bejegt. Alle landen hebben daarvoor getekend toen ze zich bij de EU aansloten. Is het zo dat het in werkelijkheid altijd zo gebeurt? Neen, maar het is wel onze baseline. Soms botst dat met de lokale autoriteiten. Dat betekent dat je openstaat voor signalen die aangeven dat die standaard niet behaald wordt, en dat er een intern mechanisme bestaat binnen de organisatie om dat naar boven

te brengen. Wij zijn het enige agentschap die dit hebben geoperationaliseerd met een fundamental rights office.<sup>1</sup> Zij gaan het veld in om te kijken of wij en onze partners, die fundamentele rechten eerbiedigen. Als blijkt dat dit niet gebeurt, dan wordt er een serious incident report opgemaakt. Dit soort onderzoeken kunnen lang duren, maar je kan ondertussen al wel duidelijk maken dat sommige zaken niet geoorloofd zijn.

### **Recent werd bekend dat er een serieuze uitbreiding van FRONTEX aankomt. Hoe kijk jij naar de toekomst?**

Voorzitter van de Europese Commissie Von der Leyen heeft destijds haar ambitie met het Europees Parlement gedeeld om FRONTEX te laten groeien naar 30.000 werknemers. Dan spelen drie dingen. Het eerste is geld. Er moeten fondsen vrijgemaakt worden in de meerjarenbegroting. Het tweede is nieuwe wetgeving om die uitbreiding mogelijk te maken. Dat schept kansen om een aantal huidige manco's aan te pakken, zoals bijvoorbeeld het delen van data.

Tenslotte is er ook het operationeel concept dat hieraan ten grondslag ligt: welke resultaten denk je te bereiken? Eigenlijk is het jammer dat dit werd uitgedrukt in aantal mensen, want in onze wereld gaat het meer over capabilities. Mensen zijn belangrijk, maar ook wat ze kunnen doen en welk informatie ze kunnen krijgen en delen. In mijn visie zal er in de toekomst toch een andere benadering komen, met meer sensoren, meer onbemande toestellen, meer technologie dan nu. Ik weet dus niet of FRONTEX zelf op termijn over 30.000 medewerkers zal beschikken. Ik zie dat cijfer eerder representatief voor de Europese grens- en kustwachtgemeenschap in het geheel. We willen geen mensen naar ons toe trekken ten koste van de capaciteit in de individuele landen.

Wat betreft mijn brede blik op de toekomst, hoop ik vooral dat FRONTEX als vertrouwde en betrouwbare partner wordt gezien. Dat is niet zo evident, want vertrouwen kan je snel verliezen. Ik wil dat als mensen aan ons denken in termen van effectiviteit en de hoge professionele standaard die we hanteren. En dat we werken voor Europa op een manier waar Europa trots op kan zijn.

<sup>1</sup> Noot van de redactie: sinds 2023 heeft Europol ook een *fundamental rights officer*, waarbij de *fundamental rights office* van FRONTEX expliciet als een te volgen voorbeeld naar voor geschoven werd.



# Gedeelde bestanden, dreigingen

WAAROM 3D-GEPRINTE VUURWAPENS  
EEN GECOÖRDINEERDE INTERNATIONALE AANPAK VEREISEN

In juni 2025 arresteerden de Portugese autoriteiten zes personen die banden hadden met de extreemrechtse groep *Movimento Armilar Lusitano* op beschuldiging van onder meer aanzetten tot haat, deelname aan een terroristische organisatie en bezit van wapens en explosieven – waaronder de productie en het bezit van 3D-geprinte vuurwapens (in het Engels bekend onder de afkorting 3DPF of *3D printed weapon*).<sup>1</sup> De politieoperatie, met de codenaam *Desarme 3D* (vertaling: '3D-ontwapening'), is de laatste in een reeks incidenten in Westerse landen waarbij rechtsextremisten hebben geprobeerd 3DPF's te verkrijgen of te produceren.

Dit **fenomeen** is aan een sterke groei bezig, dat laat ook het onlangs gepubliceerde European Union Terrorism Situation and Trend Report 2025 (EU TE-SAT) zien. Daar wordt expliciet gewaarschuwd voor de groeiende populariteit van 3DPF's binnen extreemrechtse milieus. Aangegeven wordt dat een internationaal overzicht van verspreiding van wapens bemoeilijkt wordt omdat 3DF's wel internationaal verspreid worden, maar daarvoor niet fysiek grenzen moeten overschrijden (het zijn de blauwdrukken die de ronde doen).<sup>2</sup> Internationale samenwerking is daarom alleen al vanuit een *intelligence* standpunt noodzakelijk, zoals ook verder in het artikel geduid wordt.

## 3D-geprinte vuurwapens

Om te begrijpen hoe we tot dit punt zijn gekomen – en waarom deze dreiging zo moeilijk beheersbaar is – is het de moeite waard om terug te blikken naar de manier waarop 3DPF's

zich de afgelopen tien jaar hebben ontwikkeld. Sinds de introductie van het Liberator-pistool in 2013 – 's werelds eerste (bijna) volledig geprinte 3DPF – is de ontwikkeling en verspreiding van 3DPF's snel geëvolueerd. Wat begon als een primitief .380 ACP-ontwerp dat in staat was om eenmaal te schieten, is nu uitgegroeid tot een wereldwijd online ecosysteem van vuurwapenontwerpers, -testers en -distributeurs, met meer dan 2000 verschillende online beschikbare 3DPF-blauwdrukken.<sup>3</sup> Deze zijn in te delen in drie categorieën: volledig 3D-geprinte vuurwapens, hybride ontwerpen en combinatie print-en-onderdelensets.<sup>4</sup> Volledig 3D-geprinte vuurwapens, zoals de originele Liberator, zijn grotendeels gemaakt van plastic en zijn over het algemeen minder duurzaam. Hybriden, zoals de veelgebruikte FGC-9, combineren 3D-geprinte onderdelen met ongereguleerde metalen componenten, wat zorgt voor betere prestaties en betrouwbaarheid. Combinatie print-en-onderdelensets



## Over de auteurs

Dr. Yannick Veilleux-Lepage is associate Professor aan de Royal Military College of Canada.

Dr. Joery Matthys is universitair docent aan het Institute of Security and Global Affairs, Universiteit Leiden.



# Internationale samenwerking is vanuit een intelligence en een opsporing standpunt noodzakelijk

- 1 "Operação 'Desarme 3D': Detidos Seis Membros Do Movimento Armilar Lusitano," Polícia Judiciária, 17 2025, <https://www.policiajudiciaria.pt/operacao-desarme-3d-detidos-seis-membros-do-movimento-armilar-lusitano/>.
- 2 "European Union Terrorism Situation and Trend Report 2025 (EU TE-SAT)" (Luxembourg: Europol, June 24, 2025), <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/tesat-report>.
- 3 Stefan Schaufelbühl et al., "Investigating the Availability of 3D-Printed Firearm Designs on the Clear Web," *Forensic Science International: Synergy* 7 (January 1, 2023): 100444, <https://doi.org/10.1016/j.fsisyn.2023.100444>.
- 4 G Hays and N.R. Jenzen-Jones, "Beyond State Control: Improvised and Craft-Produced Small Arms and Light Weapons" (Geneva, Switzerland: Small Arms Survey, 2018).
- 5 Yannick Veilleux-Lepage and á Zoltán Furedi, "Beyond the FGC-9: How the Urutau Redefines the Global 3D-Printed Firearm Movement," *GNET* (blog), January 8, 2025, <https://gnet-research.org/2025/01/08/beyond-the-fgc-9-how-the-urutau-redefines-the-global-3d-printed-firearm-movement/>.
- 6 "Rechts-extremisme in Nederland, een fenomeen in beweging" (Den Haag: AIVD, 2 oktober 2018), [https://www.aivd.nl/binaries/aivd\\_nl/documenten/publicaties/2018/10/02/rechts-extremisme-in-nederland-een-fenomeen-in-beweging/Rechts-extremisme+in+Nederland+-+een+fenomeen+in+beweging.pdf](https://www.aivd.nl/binaries/aivd_nl/documenten/publicaties/2018/10/02/rechts-extremisme-in-nederland-een-fenomeen-in-beweging/Rechts-extremisme+in+Nederland+-+een+fenomeen+in+beweging.pdf).

gebruiken 3D-geprinte ontvangers met conventionele wapendonderdelen, waardoor ze zeer functioneel zijn, maar ze juridisch gezien mogelijk wel als wapens gezien worden. Er zijn verder ook 3D-blauwdrukken beschikbaar voor de productie van accessoires, zoals geluiddempers, magazijnen en automatische schroevendraaiers. Met deze laatste kunnen semi-automatische wapens worden omgebouwd tot volautomatische wapens.

## Productie en gebruik door rechtsextremisten

Hoewel 3DPF's door diverse actoren worden gebruikt, waaronder criminelen en georganiseerde misdaadgroepen, vallen rechtsextremisten steeds vaker op als een van de belangrijkste ideologisch gemotiveerde gebruikers.<sup>5</sup> Sowieso heeft deze groep een grote fascinatie voor vuurwapens in het algemeen.<sup>6</sup> Tussen januari 2017 en juni 2025 werden er minstens 53 gevallen in 21 landen gedocumenteerd waarbij rechtsextremisten hebben geprobeerd 3DPF's te verwerven, produceren of gebruiken.

Een recente analyse van 35 gevallen waarbij rechtsextremisten 3DPF's gebruikten, gepubliceerd door het Combating Terrorism Center in West Point, onthult complexe en vaak diepgewortelde ideologische motieven.<sup>7</sup> Sommige rechtsextremisten laten zich primair leiden door tactische of instrumentele overwegingen – zoals het ontduiken van wapenregelgeving, het vermijden van opsporing door wetshandhavers of het verlagen van kosten. In andere gevallen worden

3DPF's door extremisten gebruikt als aanvulling op conventionele arsenalen, waardoor hun geweld-capaciteit verder wordt vergroot in plaats van vervangen. Sommige extremisten met toegang tot in de fabriek geproduceerde vuurwapens kiezen er nog steeds voor om 3DPF's te produceren om te experimenteren met nieuwe ontwerpen, leveringsbeperkingen te omzeilen of hun operationele veiligheid te vergroten. Financiële prikkels spelen ook een rol in dit ecosysteem. Verschillende extremisten zijn betrappt op de verkoop van complete 3DPF's of accessoires zoals automatische schroevendraaiers en Glock-schakelaars via gecodeerde kanalen zoals Telegram (een gratis online berichtendienst om te chatten en gegevens te delen), waarmee ze inkomsten genereren en tegelijkertijd het bredere netwerk versterken. Andere rechtsextremisten beschouwen het vervaardigen van 3DPF's en het verspreiden van 3DPF-bestanden als het uitdrukken een vorm van een ideologische

| Land                | Aantal gevallen |
|---------------------|-----------------|
| Verenigd Koninkrijk | 18              |
| Verenigde Staten    | 6               |
| Duitsland           | 4               |
| Australië           | 3               |
| België              | 2               |
| Canada              | 2               |
| Italië              | 2               |
| Nederland           | 2               |
| Zweden              | 2               |
| Brazilië            | 1               |
| Finland             | 1               |
| Ierland             | 1               |
| IJsland             | 1               |
| Kroatië             | 1               |
| Litouwen            | 1               |
| Nieuw Zeeland       | 1               |
| Portugal            | 1               |
| Roemenië            | 1               |
| Singapore           | 1               |
| Slovakije           | 1               |
| Spanje              | 1               |

identiteit. Voor deze personen zijn 3DPF's meer dan functionele hulpmiddelen; het zijn symbolen. Wapens worden vaak aangepast met extremistische slogans, insignes of gecodeerde verwijzingen, waardoor ze gepersonaliseerde propagandaobjecten worden die de groepsidentiteit versterken en ideologische betrokkenheid signaleren. Het printen of online tentoonstellen van dergelijke wapens wordt een performatief gebaar dat erop gericht is anderen te inspireren, geloofwaardigheid op te bouwen of bij te dragen aan het bredere verhaal van anti-overheidsverzet.

### De noodzaak van internationale samenwerking door wetshandhaving

Wetshandhavingsinstanties in heel Europa en daarbuiten beginnen te erkennen dat het gebruik van 3DPF's door extremistische groeperingen niet langer een marginale of experimentele tactiek is. Het is een internationale trend – één die nauwlettend toezicht, verbeterde inlichtingenuitwisseling en gecoördineerde beleidsreacties vereist. Hiervoor zijn twee belangrijke redenen.

#### Nationale gevolgen van een internationaal fenomeen

Hoewel de verspreiding van 3DPF's via internet en op internationale schaal plaatsvindt, zijn de gevolgen voornamelijk in de nationale context te vinden. In ten minste 28 van de eerder genoemde 53 gevallen waren 3DPF's bedoeld om te gebruiken bij politieke gewelddadigheden, variërend van racistisch gemotiveerde aanvallen en moorden tot grootschalige aanvallen op openbare instellingen. Zonder internationale informatie-uitwisseling rond de verspreiding van dit soort wapens, kunnen er moeilijker noodzakelijke links gelegd worden over mogelijke terroristische activiteiten. Zo probeerde Stephan Balliet met behulp van geïmproviseerde en gedeeltelijk 3D-geprinte wapens in oktober 2019 een synagoge in Duitsland te bestormen tijdens Jom Kippoer. Nadat hij er niet in slaagde het gebouw binnen te dringen, doodde hij twee omstanders en



## Rechtsextremisten vallen steeds vaker op als ideologisch gemotiveerde gebruikers

livestreamde hij de aanval om de operationele haalbaarheid van zelfgemaakte vuurwapens voor ideologisch geweld te demonstreren.<sup>8</sup> In België arresteerde de politie in 2023 een 22-jarige man, Daan C., na de ontdekking van een hybride 3DPF, conventionele wapens en plannen voor aanvallen op minderheidsgemeenschappen en overheidsinstellingen.<sup>9</sup> In ten minste 19 van de 28 geïdentificeerde geweldsincidenten waren 3DPF's de enige wapens waarvan bekend was dat ze door daders waren verkregen. Dit geeft aan dat de haalbaarheid van hun plannen volledig afhing van de succesvolle productie van 3DPF, en niet van de verwerving van conventionele vuurwapens of explosieven. Dat betekent dat het stoppen van de aanval volledig kan worden toegeschreven aan de ontdekking of verstooring van het productieproces van de 3DPF's. Zorgelijk is dat in ten minste elf gevallen waarin een gewelddadig complot werd vastgesteld, de daders probeerden geïmproviseerde explosieven te gebruiken in combinatie met 3DPF's. Zo werd in Australië Artem Vasilyev in 2021 gearresteerd omdat een reeks wapens bij hem aangetroffen was, waaronder 3DPF's en explosief materiaal, mogelijk ter voorbereiding op een ideologisch gemotiveerde aanval op infrastructuur.<sup>10</sup> Meer recent, in 2024, ontdekte de Britse politie dat Owain Roberts had geprobeerd 3DPF's te bouwen en dat hij documentatie en materiaal met betrekking tot explosieven in zijn bezit had.<sup>11</sup> Owain maakte deel uit van een Discord groep (gratis online platform dat oorspronkelijk meer populair was onder gamers, maar nu breder gebruikt

7 Yannick Veilleux-Lepage, "Printing Terror: An Empirical Overview of the Use of 3D-Printed Firearms by Right-Wing Extremists," *Combating Terrorism Center at West Point* 17, no. 6 (June 28, 2024): 31–45.

8 Daniel Koehler, "The Halle, Germany, Synagogue Attack and the Evolution of the Far-Right Terror Threat," *Combating Terrorism Center at West Point* 12, no. 11 (December 18, 2019), <https://ctc.usma.edu/halle-germany-synagogue-attack-evolution-far-right-terror-threat/hall>

9 "Counterterrorism Police Detain Two Nazi Sympathisers in Flanders," *The Brussels Times*, November 10, 2023, <https://www.brusselstimes.com/790796/counterterrorism-police-detain-two-nazi-sympathisers-in-flanders>.

10 Eva Blandis, "Ex-Defence Employee Whose Right-Wing Radicalisation Was 'terminated' by Arrest Sentenced for Firearms Offences," *ABC News*, November 14, 2024, <https://www.abc.net.au/news/2024-11-14/artem-vasilyev-sentenced-over-firearms-offences/104387886>.

11 Nelli Bird, "Newport Man Who Made Gun Part with 3D Printer Locked Up," November 14, 2024, <https://www.bbc.com/news/articles/cwy4146jypjo>.





## Wetshandhavers lopen bij de opsporing van 3DPF's verhoogde risico's door de link met extreemrechtse groepen

- 12 "Five Right-Wing Terrorists Arrested throughout Europe with the Support of Eurojust and Europol," Europol, November 10, 2023, <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/five-right-wing-terrorists-arrested-throughout-europe-support-of-eurojust-and-europol>.
- 13 "Démantèlement d'un vaste réseau de fabrication d'armes en 3D en France et en Belgique," RMC, February 5, 2024, [https://rmc.bfmtv.com/actualites/police-justice/faits-divers/demantèlement-d-un-vaste-réseau-de-fabrication-d-armes-en-3d-en-france-et-en-belgique\\_AD-202402050873.html](https://rmc.bfmtv.com/actualites/police-justice/faits-divers/demantèlement-d-un-vaste-réseau-de-fabrication-d-armes-en-3d-en-france-et-en-belgique_AD-202402050873.html).

wordt) met de naam *domestic terrorism*, waar hij onder andere antisemitische boodschappen verspreidde.

Deze gevallen illustreren tevens de verhoogde risico's die wetshandhavers lopen bij de uitvoering van huiszoekingsbevelen. Wanneer 3DPF's worden ontdekt in het kader van een onderzoek naar extremisme, is de kans groot dat ze gepaard gaan met geïmproviseerde explosieven, wat het gevaar voor politie en het grote publiek aanzienlijk vergroot. Vanuit praktisch oogpunt moeten inspanningen om de productie van 3DPF's op te sporen en te onderbreken daarom niet alleen worden opgevat als een kwestie van handhaving van wapenwetgeving, maar ook als een waardevol startpunt voor het onthullen van bredere complotten met politiek gemotiveerd geweld. De *intelligence* positie van nationale overheden is derhalve gebaat bij internationale samenwerking.

### Ontwikkeling van 3DPF's in internationale netwerken

Samenwerking op het gebied van rechtshandhaving is tevens nodig omdat rechtsextremisten zich zelf op een meer transnationale manier organiseren als het gaat om de distributie, productie en het gebruik van 3DPF's. Een analyse van de dataset toonde aan dat in ten minste 10 gevallen waarbij 3DPF's betrokken waren, rechtsextremistische actoren zich steeds meer inbedden in grensoverschrijdende netwerken die de uitwisseling van technische expertise, ideologische content en wapencomponenten vergemakkelijken. Zo werd in november 2023 een internationaal rechts netwerk ontmanteld dat actief

was in België, Kroatië, Duitsland, Litouwen, Roemenië en Italië. Vijf personen werden gearresteerd voor het verspreiden van gewelddadige propaganda en handleidingen voor 3DPF's om extremisten te rekruteren en te bewapenen.<sup>12</sup> Begin 2024 arresteerde de Belgische politie een 26-jarige Franse extremist die een netwerk leidde dat zich toedeed op de productie en verkoop van 3DPF's.<sup>13</sup> Hij had een libertarische, anti-overheidsideologie en had 3D-printers, complete 3DPF's, honderden componenten en tientallen conventionele vuurwapens ingeslagen met de bedoeling burgers te bewapenen tegen een vermeende "totalitaire" staat.

In tenminste 10 gevallen gebruikten daders Telegram om extremistische propaganda te verspreiden, toegang te krijgen tot blauwdrukken van vuurwapens of te coördineren met ideologische collega's. In sommige gevallen diende Telegram als opslagplaats voor 3DPF-handleidingen en tactische gidsen; in andere gevallen fungeerde het als een netwerk-knooppunt voor gelijkgestemde extremisten die grensoverschrijdend opereerden. De combinatie van gecodeerde communicatie, specifieke kanalen en onvoldoende moderatie van het platform heeft het tot een centrale infrastructuur gemaakt voor internationaal extreemrechts, met name wat betreft kennisverspreiding. Dit kan alleen tegengegaan worden indien de respons van wetshandhavers ook internationaal gecoördineerd wordt.

### Conclusie

Hoewel de aandacht voor 3DPF's is toegenomen, blijven ze een onderbelicht fenomeen, zowel in de academische wereld als door wetshandhavers. Momenteel worden ze meestal behandeld als overtredingen van de wapenwetgeving. Hoewel dat zeker het geval is, heeft onderzoek naar het gebruik van 3DPF's door extreemrechts aangetoond dat ze ook als kanaries in de kolenmijn kunnen dienen: ze wijzen op een veel grotere dreiging die nader onderzoek vereist. Bovendien vormen extreemrechts transnationale netwerken voor de distributie van 3DPF-schema's en de productie ervan. Beide trends vragen om meer samenwerking tussen wetshandhavingsinstanties, zowel binnen als buiten Europa. •


 Nine Kooiman

Voorzitter bij Nederlandse Politiebond (NPB)



## Overbelasting tijdens de NAVO-top

De Nationale Politie is een verzamelpunt geworden voor allerlei taken. Het lijkt alsof 'nee' zeggen geen optie is. 'Waakzaam en dienstbaar' is ons motto, dus bij elke nieuwe of extra taak staat de politie weer paraat. Nooit eerder hebben we zo vaak mensen met verward (of onbegrepen) gedrag benaderd met geweld, in plaats van zorg te bieden. Dit komt doordat de GGZ bedden heeft moeten afstoten en het nu niet de zorg, maar de politie is die moet ingrijpen. Het is de Mobiele Eenheid (ME) die het demonstratierecht lijkt te moeten 'redden', maar in plaats van hulp van het Openbaar Ministerie (OM) en de politiek, wordt de ME vaak ingezet als een geavanceerde wegsleepregeling. Iedereen kent wel een 'plankzaak', een gezin in de wijk waar je nu niet langs kunt, burgers die je niet kunt helpen omdat je ingezet wordt voor taken die eigenlijk niet bij de politie horen.

En alsof het takenpakket nog niet vol genoeg was, komt daar nu ook de NAVO-top bij. In totaal worden ongeveer 42.000 diensten ingezet, verspreid over verschillende teams en functies. De voorbereidingen zijn al begonnen op 31 oktober 2023 en omvatten in totaal 140.000 uur. En dat is dan vooral de Nationale Staf Grootchalig en Bijzonder Optreden (SGBBO). Verder al die uren die zitten in de opsporing en de ondersteunende diensten die alles verder uitwerken. Het zijn allemaal uren die niet voor andere politietaken kunnen worden ingezet. Dit zorgt niet alleen tijdens de NAVO-top voor druk, maar zal nog lang nawerken. Niet alleen druk op de zaken die blijven

liggen, maar ook de druk op onze mensen. Dit alles omdat de politiek heeft bepaald dat het wenselijk is dat de top in Nederland wordt gehouden. Rutte daar, de top hier in Nederland.

### Een politieorganisatie onder druk

Politiek elan en uithangbordjes zorgen direct voor oneigenlijke druk op de politieorganisatie. Het is niet voor niets dat uit onze enquête bleek dat 67% van alle medewerkers aangaf dat zij het onverantwoord vinden dat de NAVO-top in Nederland plaatsvindt. Dit terwijl de politieorganisatie al geen vet op de botten heeft.

Sterker nog, er is een tekort van 800 miljoen op de begroting voor de komende jaren. Nu lijkt dit misschien een depressieve klaagzang van mijn kant, en iedereen die mij een beetje kent weet dat dit niet mijn stijl is. Want ik ben ook trots. Ik weet zeker dat de politie en de mensen die dit dragen hier fantastisch in zijn en met hun kennis, kunde en professionaliteit deze top tot een groot succes zullen maken. Jullie zijn het visitekaartje waar iedereen trots op mag zijn.

Het zou de politiek dan ook sieren als we zo'n mooi visitekaartje hebben, dat we er dan ook zuiniger mee omgaan. De loyaliteit en betrokkenheid van onze mensen mag beloond worden. Erkenning en waardering moet geboden worden, zo proberen we een mooie CAO- en RVU-regeling te treffen. Dit is dan ook een moment om dat te laten zien aan hen die er weer staan.



# De opsporing van zware en georganiseerde criminaliteit

Om onze nationale veiligheid te bevorderen is internationale samenwerking op vrijwel alle terreinen steeds belangrijker geworden. Door de onderlinge verbondenheid van criminelen is het voor effectieve criminaliteitsbestrijding al lang niet meer voldoende om onze inspanningen te beperken tot Nederland. Als politiechef van de eenheid Landelijke Opsporing & Interventies (LO) word ik daar dagelijks mee geconfronteerd. Er is letterlijk geen onderzoek in mijn eenheid waarin niet wordt samengewerkt met buitenlandse law enforcement agencies.

**In dit artikel** reflecteer ik vanuit die ervaring op de wijze waarop wij als politie georganiseerd zijn en samenwerken met deze opsporingsdiensten en waar in mijn ogen kansen liggen voor de toekomst. Ik kijk naar 3 dimensies: organisatieprincipes, de Nederlandse samenwerkingscultuur en het belang van informatie-uitwisseling met andere landen. Ik richt mij daarbij op een specifiek deel van de politiesamenwerking: de opsporing van zware en georganiseerde criminaliteit.

## **Organisatieprincipes: nationale oriëntatie naast lokale oriëntatie**

Criminelen die zich bezighouden met georganiseerde misdaad zijn wereldwijd verbonden en afhankelijk van elkaar. De oorsprong van die verbondenheid is gelegen in logistieke, sociale, culturele en digitale connectiviteit<sup>1</sup> (Bakker et al, 2016). Het behoeft weinig toelichting dat voornamelijk de laatste dimensie de afgelopen tientallen jaren steeds belangrijker is geworden en de mogelijkheden tot onderlinge samenwerking voor criminelen aanzienlijk heeft vergroot. Het gevolg is dat bepaalde criminaliteitsfenomenen niet meer enkel lokaal of regionaal aangepakt kunnen

worden. Denk aan de aanpak van cybercrime, criminele geldstromen of internationale drugscriminaliteit. Dit vereist een samenhangende nationale aanpak mede gericht op samenwerking met internationale law enforcement agencies omdat criminelen zich niet beperken tot grenzen die wij zelf hebben aangebracht.

In de praktijk blijkt dit echter niet vanzelfsprekend. Dit komt mede doordat het fundament van de Nederlandse politie (en haar gezag) zich kenmerkt door een sterke lokale oriëntatie en verankering<sup>2</sup> (Inrichtingsplan Nationale politie, 2012: pag 7). Als politieorganisatie roemen we dit organisatieprincipe en beschouwen we het als een van onze succesfactoren. Tegelijkertijd kunnen we de ogen niet sluiten voor de verdergaande globalisering van diverse vormen van zware en georganiseerde criminaliteit. Naar mijn mening vereist deze realiteit een nieuw tweede fundament voor ons korps: een nationale oriëntatie en verankering. Dat kan door de prioritering, besluitvorming en sturing op deze vormen van criminaliteit niet meer op regionaal niveau te beleggen maar op eenheidsoverstijgend, nationaal niveau. Weliswaar in nauwe verbondenheid met regionale



### **Over de auteur**

Drs Rob van Bree is politiechef eenheid Landelijke Opsporing en Interventies



politie-eenheden, want ook bij een nationaal gecoördineerde aanpak dienen interventiemogelijkheden en effecten op lokaal niveau voortdurend meegewogen te worden.

Mits qua besturing eenvoudig georganiseerd, zijn de voordelen van een nationale oriëntatie snellere en flexibelere besluitvorming en een meer samenhangende aanpak vanuit een eenduidige (inter)nationale strategie. Voor onze internationale partners is het daardoor makkelijker te doorgronden wie zich in Nederland met welk thema bezighoudt. En vooral ook met wie afspraken te maken zijn op nationaal niveau. Dat is cruciaal, omdat in de praktijk persoonlijke relaties een niet te onderschatten succesfactor zijn in samenwerking.

We hebben de afgelopen jaren vanuit de Nederlandse opsporing prachtige successen geboekt dankzij intensieve internationale samenwerking. We zouden dit verder kunnen uitbouwen als we de versnippering van onze aanpak over tien regionale en twee landelijke eenheden verminderen en ervoor zorgen dat we bindende operationele afspraken kunnen maken op korpsniveau. Door de huidige organisatievorm van zowel de politieorganisatie als ons bevoegde gezag is dat complex, leidt dit niet zelden tot eindeloos overleg en komt het onze betrouwbaarheid voor buitenlandse partners niet ten goede<sup>3</sup> (Heerschop, 2024: pag 37-38).

De organisatorische randvoorwaarden om het anders te doen zijn echter aanwezig. We zijn één politiekorps in een relatief klein land. Dat biedt enorme mogelijkheden. Het is in mijn ogen na meer dan 10 jaar nationale politie tijd dat we die beter gaan benutten. Laten we ten aanzien van zware en georganiseerde criminaliteit zorgen dat we sneller en flexibeler kunnen besluiten tot een nationale aanpak die qua uitvoering niet afhankelijk is van keuzes in 12 eenheden. Laten we zorgen dat we eenduidigheid uitstralen naar onze omgeving en dat we op nationaal niveau afspraken kunnen maken die we ook nakomen. Laten we zorgen dat we herkenbaar en betrouwbaar zijn. Met de vorming van de twee nieuwe landelijke eenheden (LO & LX) is er binnen het korps draagvlak ontstaan om na te denken over vormen van nationale regie en coördinatie. Uiteraard kan dat alleen in nauwe samenspraak met het bevoegde gezag. Als dat ons lukt zal het in mijn ogen de samenwerking met onze internationale partners ten goede komen. En dat



## Persoonlijke relaties zijn een niet te onderschatten succesfactor in samenwerking

zal bijdragen aan de effectiviteit van de aanpak van zware en georganiseerde criminaliteit in Nederland.

### **Samenwerkingscultuur: het lopen op de plattegrond van je samenwerkingspartner**

Een aantal jaren geleden heb ik gewerkt bij de Australian Federal Police (AFP) in Canberra. De AFP is vergelijkbaar met het voormalige KLPD en staat bekend om haar brede en effectieve internationale netwerk. Een van mijn opdrachten daar betrof een evaluatie naar het functioneren van dat netwerk. Het viel mij direct op dat de AFP haar eigen belang dient door maximaal op de plattegrond van de ander te lopen. De medewerkers verdiepen zich in de gebruiken en rituelen van hun internationale partners. Hun inspanningen zijn continu gericht op het ontwikkelen van duurzame relaties en niet op kortetermijnsuccessen. Dat betekent dat het besef van het belang en de bereidheid tot wederkerigheid altijd top of mind is. Tot slot zijn hun liaison officers voortdurend op de hoogte van alle contacten met de AFP vanuit het land waar ze verblijven. Dit alles om een netwerk te bouwen met als doel de eigen belangen op de langere termijn zo goed mogelijk te dienen. De commissioner van de AFP verwoordde het naar mij als volgt: “Als het er voor onze nationale veiligheid echt toe doet, zelfs als dit slechts een keer in de vijf jaar voorkomt, wil ik zeker weten dat ik mijn counterpart in het buitenland kan bellen om een beroep op hem of haar te doen. En dat kan alleen als er al een relatie bestaat tussen onze organisaties”.

Wanneer ik vanuit mijn Australische ervaring reflecteer op onze eigen organisatie constateer ik dat wij anders handelen. Wij zijn opportunistischer van aard en redeneren vaak vanuit ons eigen perspectief. Als we morgen iets nodig

- 1 Het grenzeloze werkveld van de politie, externe veiligheidsontwikkelingen en hun implicaties voor internationale samenwerking, Bakker, Bruijne, Jacobs, Landman, Rijken, Zweers; 2016
- 2 Inrichtingsplan (2012). Inrichtingsplan Nationale Politie. Den Haag: Ministerie van Veiligheid & Justitie.
- 3 Advies intensivering en versterking van de internationale politiefunctie, Heerschop; 2024



### Meer **discipline** tonen bij het aangaan van **contacten** in het **buitenland**

hebben, leggen we bij wijze van spreken vandaag contact en zijn we ongeduldig als dat niet direct tot resultaat leidt. We vragen veel aan de ander maar onze bereidheid tot wederkerigheid is beperkt. De term 'capaciteitsgebrek' valt regelmatig. Dat maakt ons niet altijd betrouwbaar en hindert het opbouwen van een duurzame samenwerkingsrelatie. Ik heb ervaren hoe ingewikkeld dat is voor onze collega's die zich in binnen- en buitenland

bezighouden met internationale politiesamenwerking. Soms moeten ze eindeloos leuren om aandacht te vragen voor een zaak of thema waar het buitenland belang aan hecht. Daarnaast gaan we in samenwerking vaak uit van onze eigen normen, waarden en gebruiken. Zo geven we de ontvangst van buitenlandse partners vorm zoals wij dat 'normaal' vinden. Dat betekent weinig oog voor hiërarchie en geen franje. Door het ontbreken van faciliteiten kost het collega's die een bezoek begeleiden soms moeite om ervoor te zorgen dat buitenlandse partners kunnen worden opgehaald van het vliegveld en/of dat er professioneel vervoer voor ze wordt georganiseerd. Voor ons is dat allemaal overbodig en wij vinden de ontvangsten in het buitenland vaak groots en overdreven. Maar voor veel internationale partners is dit een kwestie van respect.

Ik ben van mening dat wij in samenwerkingsrelaties bewuster op de plattegrond van de ander moeten lopen. Niet alleen onszelf centraal stellen maar meer kijken naar wat voor de ander belangrijk is. Daarbij dienen we meer discipline te tonen bij het aangaan van contacten in het buitenland. Onze liaison officers moeten daarvan altijd op de hoogte zijn zodat ze in positie blijven. Dit alles zodat we als één korps naar buiten treden, betrouwbaar zijn en daardoor effectiever zijn.

Laten we nog meer inzetten op het bouwen van duurzame relaties onafhankelijk van de grilligheid van de operationele actualiteit. Dat kan door strategischer te denken en bijvoorbeeld high potentials van buitenlandse opsporingsinstanties aan ons te binden en meer te investeren in internationale MD-trajecten, uitwisselingsprogramma's en gezamenlijke opleidingen. Zo loopt er op dit moment een uitwisselingsprogramma in mijn eenheid waarbij een cybercrime specialist van de AFP drie maanden werkt bij onze High Tech Crime Unit en vice versa. Dit stimuleert kennisoverdracht en samenwerking in de toekomst.

We moeten meer investeren in eigen medewerkers door onderwijs aan te bieden over internationale politiesamenwerking. Blijven lobbyen om Nederlandse politiemensen op cruciale posten binnen internationale opsporingsinstanties te plaatsen zoals Interpol en Europol. Daarnaast pleit ik voor het actief investeren in wederkerigheid. Het kan daarbij behulpzaam zijn om binnen het korps te groeien naar één samenwerkend stelsel van Internationale Rechtshulpcentra zodat



eenduidig gestuurd kan worden op de prioritering en uitvoering van rechtshulpverzoeken. En tot slot: laten we zorgen dat we als politie de faciliteiten in huis hebben om buitenlandse delegaties op te vangen en rond te leiden. Dat is geen luxe maar een kwestie van (dis)respect en professionaliteit.

### **Het belang van informatie-uitwisseling en een gelijkwaardige samenwerkingsrelatie**

Indien er tijdens de samenwerking met internationale opsporingsinstanties persoonsinformatie uitgewisseld wordt, zijn er diverse regels, wetten en verdragen van toepassing. Binnen de EU is het relatief eenvoudig. Grofweg kan de politie informatie die zich in haar systemen bevindt uitwisselen zonder voorafgaande toestemming van het OM. Dit betreft zogeheten politieke informatie uitwisseling (politie-politie). Deze mag niet gebruikt worden als bewijs in een strafzaak. Voor bewijsgebruik dient de Ovj toestemming te verlenen.

Buiten de EU geldt strengere regulering en is het Openbaar Ministerie als bevoegd gezag eerder en vaker betrokken. Er worden extra waarborgen vereist vanwege de risico's rond gegevensbescherming en rechtszekerheid.

In de praktijk blijkt dat EU-landen de waarborgen voor informatie-uitwisseling onderling anders waarderen ondanks dat het grotendeels om Europese regelgeving gaat<sup>4</sup> (Kemény & Vit, 2022). Dit heeft diverse oorzaken zoals verschillen in nationale wetgeving en de mate van toezicht op privacywetgeving. Nederland hanteert over het algemeen een relatief strikte toetsing, voornamelijk op het gebied van mensenrechten. In de praktijk kan dit politie-politie informatie-uitwisseling compliceren. Ik heb vaker ervaren dat het bij internationale partners leidt tot het gevoel van een dubbele moraal. Het komt bijvoorbeeld voor dat wij de beschikking willen hebben over informatie uit landen waar we zelf geen informatie mee kunnen (of willen) delen. Zo kan ik mij een gesprek herinneren met een opsporingschef van een ander continent. Ik wilde medewerking krijgen ten aanzien van een aantal Nederlandse verdachten die zich ophielden in zijn land. Maar ik mocht zelf geen politie informatie met hem delen. Dat maakt gelijkwaardige samenwerking lastig. Op enig moment hield hij mij voor: "Ik respecteer jullie rechtsstaat en de mogelijkheden en beperkingen die daaruit voortkomen maar ik vraag mij af of



## De Nederlandse **opsporing** heeft prachtige **successen** geboekt dankzij **intensieve** internationale **samenwerking**

dat wederzijds is?" Een terechte vraag. En het wordt nog lastiger als andere EU-landen op grond van gedeelde regelgeving dezelfde soort informatie wel uitwisselen.

De veiligheid van Nederland is mede afhankelijk van onze mogelijkheden om samen te werken met andere landen. Waarborgen ten aanzien van mensenrechten, gegevensbescherming en rechtszekerheid zijn daarbij van groot belang. Tegelijkertijd kan het hanteren van onszelf als maatstaf leiden tot gevoelens van ongelijkwaardigheid. Het is dan ook noodzakelijk dat het bevoegde gezag een actueel en realistisch beeld heeft van het rechtssysteem van een ander land en continu reflecteert of met een voldoende open en actuele blik naar de ander gekeken wordt. En dus of we de noodzakelijke waarborgen steeds goed wegen. Kennis en ervaring van politie liaisons en OM magistraten kunnen daarbij behulpzaam zijn.

### **Tijd voor een volgende stap**

Op basis van de voorgaande reflecties ben ik van mening dat het na meer dan 10 jaar Nationale Politie tijd is om de effectiviteit van onze internationale samenwerking te verbeteren. We hebben mooie successen behaald waar we trots op mogen zijn maar ik denk dat er meer mogelijk is en in de toekomst ook meer nodig is. In dit artikel heb ik daartoe een aantal suggesties gedaan beredeneerd vanuit het opsporingsvak en mijn ervaring als politiechef van de eenheid Landelijke Opsporing & Interventies. Ik ben ervan overtuigd dat ze zullen bijdragen aan een meer samenhangende (inter)nationale aanpak van zware en georganiseerde criminaliteit. We mogen namelijk geen kans onbenut laten om die aanpak te versterken. Dat kunnen we ons vanuit het perspectief van onze nationale veiligheid niet veroorloven. •

4 Information exchange of law enforcement agencies within the EU in context of COVID 19 outbreak, Kemény & Vit; 2022



## Recensies over actuele publicaties



BOEK

### Van magie naar meesterschap

**Monique Hammink (2025). *Van magie naar meesterschap. Ontwikkel de meta-skills die het verschil maken in jouw leiderschap*. Meppel: Boom. ISBN : 9789024469666**



'If how to's were enough, we would all be skinny, rich and happy' Hammink citeert hier Brian Klemmer. Met andere woorden lezen hoe je kunt veranderen is niet genoeg, je moet het vervolgens ook doen. 'Consistente kleine acties creëren exponentiële veranderingen.' Veranderen kan dus wel maar kost moeite en volharding en dat is waar dit boek over gaat. Wat maakt nu, dat bij sommige mensen alles als vanzelf lukt en dat zij blijkbaar moeiteloos impact hebben? Is dat aangeboren talent dat jij en ik niet en nooit zullen hebben of is dat voor iedereen bereikbaar? Dit boek heeft de hoopvolle boodschap dat een leven vol impact voor iedereen haalbaar is en biedt naast inzicht handelingsperspectief.

Volgens Hammink gaat het om het ontwikkelen van zogenaamde meta-skills, een diepgewortelde én overstijgende 'grondtoon', die bepaalt hoe je mentaal, emotioneel en gedragsmatig omgaat met uitdagingen, relaties en veranderingen. Die meta-skills helpen om effectief, adaptief en authentiek te handelen en vergroten je flexibiliteit en effectiviteit in elke context. Het is meer dan een competentie; een muzikant die de techniek van zijn instrument tot in de puntjes beheerst, maar zonder bezieling speelt, raakt niet. En als je impact wilt hebben en beweging wilt bewerkstelligen dan is nodig dat je de mensen raakt. In haar onderzoek naar meta-skills ontdekte Hammink bovendien dat deze allemaal zitten op het snijvlak van een paradox. Het gaat dan om het dynamisch evenwicht tussen beide uitersten. Zo vergt het beheersen van de meta-skill vertrouwen ook kritisch kunnen waarnemen en alert zijn, anders wordt het al snel naïviteit.

In het boek worden, na een korte uitleg over meta-skills, acht zulke meta-skills beschreven op een hele persoonlijke en toegankelijke manier. Alle hoofdstukken volgens dezelfde speelse structuur: een uitspraak van een 'meester', zo een mens met 'magische' impact, een korte typering van de meta-skill en de paradox daarin, een heel persoonlijk verhaal daarover van Hammink, uitleg hoe het werkt met korte kennisfragmenten met prikkelende vragen, 'meesters' aan het woord, praktische oefeningen en een beeldend gedicht dat je via de QR-code ook kunt beluisteren. Het fijne is, je kan kiezen wat je aanspreekt binnen een hoofdstuk, de hoofdstukken in willekeurige volgorde lezen en het boek als naslagwerk gebruiken als je met de meta-skills aan de slag gaat. En niet onbelangrijk: het boek is vlot en begrijpelijk geschreven ondersteund door een mooie vormgeving en helpende structuur.

Rest de vraag of dit dan het boek is dat je- als gewone sterveling – dan wel naar meesterschap zal geleiden. Hoewel ik iets minder overtuigd ben van deze maakbare wereld waarin iedereen gelijke kansen heeft en kan verwerven, denk ik dat dit boek mooie inzichten en handvaten levert om te komen tot je betere ik, voor jezelf, de anderen en voor de wereld. Dus ook voor mijn collegae politiemensen en hun leidinggevendenden om weerbaar en flexibel overeind te blijven in de huidige veranderstorm in de buiten- en binnen wereld van de politie.

Dit boek heeft de **hoopvolle boodschap** dat een leven vol **impact** voor iedereen **haalbaar** is



Recensent dr. mr. **Barbara van Caem** is hoofd van de cluster wetenschap bij de Landelijke Portefeuille Gebiedsgebonden Politie.

BOEK

## Zij is van mij

**Saskia Belleman (2025). *Zij is van mij. Hoe kan het dat vrouwenmoord zo wordt onderschat in Nederland?* Amsterdam: Ambo | Anthos. ISBN: 9789026370229**



Halverwege juli, toen ik het laatste hoofdstuk van dit boek aan het lezen was, werden er in korte tijd twee vrouwen gedood door hun (ex-)partners: in Gouda werd een moeder voor de ogen van haar kinderen doodgeschoten en, een paar dagen later, werd ook in het Brabantse Vlijmen een vrouw door haar vriend om het leven gebracht. De term 'femicide' – het doden van vrouwen omdat ze vrouw zijn – kwam weer voluit in de media.

Vrouwenmoord komt in Nederland aanzienlijk vaker voor dan bij onze Europese buren. Waarom is dat zo?

Telegraafjournaliste Saskia Belleman ging in 2024 op zoek naar het antwoord in de achtdeelige podcast serie 'Zij is van mij', waar dit gelijknamige boek op is gebaseerd. Ze belicht het probleem vanuit verschillende perspectieven: de nabestaanden, de overlevenden, een dader, slachtofferadvocaten, de wetenschap en justitie. Op papier blijft het resultaat indrukwekkend.

De auteur is scherp: ze grijpt terug op eerdere gesprekken, legt de verklaringen van de ene expert voor aan de volgende en verwondert zich meermaals over het feit dat veel van de aanpak op het slachtoffer is gericht. Het zijn de vrouwen wiens levens ingrijpend veranderen als ze moeten onderduiken, terwijl de dader vrij rondloopt. Er volgt ook kritiek op de tekortkomingen van de huidige aanpak bij zowel politie en OM, als hulpverleningsinstanties. De meeste slachtoffers van femicide hadden te maken met mishandeling, bedreiging en/of stalking. Vaak lagen er al dikke stapels aan politiedossiers vol aangiftes of meldingen, zoals bijvoorbeeld in de zaak Hümeiyra uit 2018.

Waarom gaat het juist in Nederland zo vaak mis achter de voordeur? En waar ligt de oplossing: in de opvoeding, een andere aanpak, betere samenwerking in de strafrechtketen, nieuwe wetgeving? Belleman is er in ieder geval van overtuigd dat het bij vrouwenmoord niet gaat om op zichzelf staande incidenten. Ze betoogt dat het uiting is van een hardnekkig patroon binnen de Nederlandse samenleving. Als het gaat om geweld tegen vrouwen, wordt de ernst nog te vaak onderschat.

Het begint met het onderkennen dat er een probleem is. Onder andere door het succes van de podcastserie heeft de term 'femicide' het afgelopen jaar meer bekendheid gekregen. Ook ik heb meerdere keren collega's de statistiek van 'elke acht dagen' horen benoemen in de wandelgangen. Aanvankelijk was mijn aanname dan ook dat luisteraars van de podcast dit boek niet meer hoefden te lezen; afgezien van het door Belleman geschreven voor- en nawoord staat er immers niet veel nieuws in. Dezelfde slachtoffers komen aan het woord en dezelfde deskundigen laten hun licht schijnen over rode vlaggen.

Maar toch komt het weer binnen. De verhalen van nabestaanden, de worstelingen bij hulpverlening en justitie, de moordcijfers en mogelijke verklaringen ervoor, beklijven. Het SASH-formulier, dat nog steeds niet door iedereen wordt gebruikt. Er is nog een lange weg te gaan. De politie vormt daarbij een belangrijke schakel. Er is behoefte aan deskundigheidsbevordering maar ook aan meer algemene kennis. Dat maakt dit boek, óf de gelijknamige podcast, verplichte kost voor elke collega.



De verhalen van nabestaanden, de worstelingen bij hulpverlening en justitie, de moordcijfers en mogelijke verklaringen ervoor, beklijven



Recensent dr. Maud van Bavel is onderzoeker bij Politie Nederland.

# Kennisontsluiting over internationale samenwerking

- 1 Richtlijn (EU) 2023/977 van het Europees Parlement en de Raad van 10 mei 2023 betreffende de uitwisseling van informatie tussen de rechtshandhavinginstanties van de lidstaten en tot intrekking van Kaderbesluit 2006/960/JBZ van de Raad; <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2023/977/oj?locale=nl>; geraadpleegd 17 juli 2025.
- 2 Verordening (EU) 2022/991 van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2022 tot wijziging van Verordening (EU) 2016/794, wat betreft de samenwerking van Europol met particuliere partijen, de verwerking van persoonsgegevens door Europol ter ondersteuning van strafrechtelijke onderzoeken, en de rol van Europol bij onderzoek en innovatie; <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/991/oj?locale=nl>; geraadpleegd 17 juli 2025.
- 3 European Multidisciplinary Platform Against Criminal Threats; <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-statistics/empact>. Een stap die vooraf gaat aan de vaststelling van EMPACT is het Serious Organised Crime Threat Assessment; <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/EU-SOCTA-2025.pdf>; geraadpleegd 17 en 24 juli 2025.
- 4 [https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-presents-protecteu-internal-security-strategy-2025-04-01\\_en](https://home-affairs.ec.europa.eu/news/commission-presents-protecteu-internal-security-strategy-2025-04-01_en); geraadpleegd 17 juli 2025.
- 5 Zie bijvoorbeeld AIVD, MIVD en NCTV (2025). *Dreigingsbeeld Statelijke Actoren 2025*, <https://www.aivd.nl/documenten/publicaties/2025/07/17/dreigingsbeeld-statelijke-actoren-2025>; geraadpleegd 17 juli 2025.



## Over de auteur

Prof. dr. Monica den Boer is bijzonder hoogleraar Politie-studies bij het Institute of Security and Global Affairs

Internationale politiesamenwerking is als een film die nooit echt af is. Het domein verkeert voortdurend in ontwikkeling. Op internationaal niveau wordt aan de lopende band nieuwe wetgeving gecreëerd die nationaal moet worden uitgevoerd, met name binnen de Europese Unie. Denk hierbij aan bindende rechtsinstrumenten op het gebied van informatie-uitwisseling<sup>1</sup>, maar ook aan de Europol-verordening<sup>2</sup> die gevolgen heeft voor de verwerking van grote datasets, de samenwerking met niet-EU-landen, de samenwerking met het Europees Openbaar Ministerie en de invoering van signaleringen in het Schengeninformatiesysteem op basis van informatie uit niet-EU-landen.

**Het voert te ver** om alle initiatieven te noemen, maar duidelijk is dat het werk van de uitvoeringsorganisaties zoals de Nationale Politie, de Koninklijke Marechaussee en de Douane mede wordt bepaald door internationale afspraken, voortvloeiend uit de EU beleidscyclus EMPACT<sup>3</sup> en de EU Interne Veiligheidsstrategie *Protect EU*.<sup>4</sup> Deze internationale afspraken en verplichtingen stellen stevige eisen aan het absorptievermogen van nationale politieorganisaties. Dit artikel is een pleidooi om de kennis in Nederland beter en centraler te ontsluiten, zodat we medewerkers klaarstomen voor grensoverschrijdende politiesamenwerking.

## Strategisch belang van internationale politiesamenwerking

Voor een land als Nederland is internationale politiesamenwerking buitengewoon relevant. Geografisch gezien is ons land klein, maar beschikt het over zeer belangrijke infrastructuurle en virtuele vertakkingen. Nederland

herbergt diverse internationale bedrijven en organisaties. Voorbeelden zijn ASML of Tata Steel, het Internationaal Strafhof, Europol of de Organisatie voor het Verbod op Chemische Wapens. Onze internationale positie gaat gepaard met dreigingen op het gebied van cyberveiligheid, sabotage, spionage, georganiseerde misdaad en ondermijning.<sup>5</sup> Nederland speelt in het mondiale web de meervoudige rol van bronland, doorvoerland én bestemmingsland voor drugscriminaliteit.<sup>6</sup> Dit draagt bij aan het strategisch belang van internationale politie-samenwerking.<sup>7</sup>

Dat leidt tot de vraag: wat weten we van internationale politiesamenwerking, maar ook wat moeten we weten en wat willen we weten? Kennis is van cruciaal belang om medewerkers in veiligheidsorganisaties te informeren en te committeren aan de verplichtingen die voortvloeien uit internationale wetgeving. Historische, juridische en strategische kennis over internationale politiesamenwerking vormt een voorwaarde om grensoverschrijdend





politiewerk goed te kunnen duiden. Talige, culturele en sociale kennis vormt een aanvullende voorwaarde voor de uitoefening van internationale politiefuncties zoals *liaison officer*.

### Wat weten we van internationale politiesamenwerking?

Kennis en *knowhow* zijn zeer belangrijk voor de professionals van alle Nederlandse veiligheidsorganisaties. Het betreft hier onder meer praktische kennis, ervaring en vakmanschap, bijvoorbeeld over hoe informatie kan en mag worden uitgewisseld met buitenlandse partners.<sup>8</sup> Kennis die in het professioneel en academisch onderwijs, onderzoek, beleid, strategie en politiek wordt overgedragen dient gevalideerd te worden, zoals in de vorm van een wetenschappelijk verantwoorde empirische toetsing. Effectieve en rechtmatige internationale (lees grensoverschrijdende) politiesamenwerking moet rusten op gedegen kennis van internationale samenwerkingsverbanden en wettelijke mogelijkheden.

Vanuit het beginsel van transparant openbaar bestuur is het wenselijk dat informatie over internationale politiesamenwerking helder wordt ontsloten. Een eerste zoektocht leert dat via de Rijksoverheid niet veel te vinden is.<sup>9</sup> Daarnaast treft men op de themapagina van de mediatheek van de Politieacademie geen aparte zoekpagina aan voor internationale politiesamenwerking. Thema's die een sterke internationale verwevenheid kennen, zoals 'criminaliteit', 'geweld', 'terrorisme',



## Onze kennisontsluiting over internationale politiesamenwerking is (nog) niet op orde

'technologie en intelligence' en 'opsporing' zijn wel aanwezig. Onder het kopje 'criminaliteit' in combinatie met het trefwoord 'Europa' treft men een vijftal wat verouderde publicaties aan over Europese criminaliteit. Kortom: voor iemand die zijn of haar scriptie of proefschrift wil schrijven over internationale politiesamenwerking is het niet eenvoudig om gebundeld, actueel en Nederlandstalig materiaal te vinden.<sup>10</sup> Bij de nieuwste aanwinsten treft men het recentste boek van misdaadverslaggever Jan Meeuws aan met de titel *Cocaïnekoorts*. Lezen, dat boek!<sup>11</sup>

Onder de zoekterm 'internationale politiesamenwerking' treft men op de site van de Politieacademie informatie over het politieonderwijs dat thema's als grensoverschrijdend politieoptreden raakt, alsmede de Europese en internationale wet- en regelgeving, en een

6 Zie Algemene Rekenkamer (2024). *Verantwoordingsonderzoek Ministerie van J&V*, Rapport bij Jaarverslag 2023, pp. 45-46.

7 Kamerbrief Minister Justitie en Veiligheid, nr 895, 4 juli 2019; <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29628-895.html>; geraadpleegd 17 juli 2025.

8 Zie bijvoorbeeld Frédéric Lemieux (2010) (red.). *International Police Co-operation. Emerging Issues, Theory and Practice*, Routledge; Timo Kansil, Gert Vermeulen, Peter de Buysscher & Antoinette Verhage (red.). *Europese politiesamenwerking. Cahiers Politie-studies*, jaargang 2021 -2.

9 <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/politie/internationale-politiesamenwerking>; geraadpleegd 23 juni 2025.

10 Gezocht d.d. 16 juni 2025 op: <https://vubis.politieacademie.nl/iguana/www.main.cls?sUrl=search#navigation>

11 <https://vubis.politieacademie.nl/iguana/www.main.cls?sUrl=search&p=76e3e16a-d5dd-477d>



## Internationale politiesamenwerking: wetgeving schept verplichtingen in Nederland



- 84dl-e0e25fbf6033#recordId=2105796
- 12 <https://www.politieacademie.nl/kennis-en-onderzoek/kenniscentra; geraadpleegd 17 juli 2025>.
- 13 Sebastiaan Princen et al. (2016). *Eindrapport. Tussentijdse evaluatie Strategische Landenprogramma's voor Internationale Politiesamenwerking*. WODC, [https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/2050012832/2220/2613\\_Volledige\\_Tekst\\_tcm28-231937.pdf?sequence=2&isAllowed=y; geraadpleegd 23 juni 2025](https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/2050012832/2220/2613_Volledige_Tekst_tcm28-231937.pdf?sequence=2&isAllowed=y; geraadpleegd 23 juni 2025).
- 14 Brief van de Minister van Justitie en Veiligheid, 9 juni 2020: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33199-36.html; geraadpleegd 16 juni 2025>.
- 15 <https://www.politeienwetenschap.nl/call-2025/; geraadpleegd 23 juni 2025>.
- 16 [https://www.politeienwetenschap.nl/uploads/Overige\\_documenten/soanp-2023-2026.pdf; geraadpleegd 16 juni 2025](https://www.politeienwetenschap.nl/uploads/Overige_documenten/soanp-2023-2026.pdf; geraadpleegd 16 juni 2025).
- 17 Bruinsma, M., Jacobs, M., Jans, M., Moors, H., Spapens, A. C. M., & Fijnaut, C. J. C. F. (2010). *Grens-overschrijdend politiewerk in de Euregio Rijn-Maas-Noord*. (Criminaliteit en rechtshandhaving in de Euregio Maas-Rijn; No. 4). Intersentia. Zie ook het huidige PhD-onderzoek van Hans Blaauw (2024), *Samenwerking bij de Duits-Nederlandse aanpak van plofkraken. Over knallen, cashen en keuzes maken*, *Tijdschrift voor Criminologie*, 66 (2): 131-150.
- 18 <https://www.wodc.nl/onderwerpen/politie-inspectie-en-toezicht/externe-links; geraadpleegd 16 juni 2025>.

link naar internationaal politieonderwijs zoals CEPOL en Erasmus+. Onder het kopje 'kennis en onderzoek' wordt gemeld dat gewerkt wordt aan een internationaal netwerk. Binnen de vier kenniscentra 'Lokaal Politiewerk', 'Criminaliteitsbeheersing, Intelligence en Opsporing', 'Digitalisering en technologie' en 'Mens & Politieorganisatie' worden internationale samenwerkingsverbanden geconsolideerd dan wel uitgebreid.<sup>12</sup>

Kennis over internationale politiesamenwerking lijkt dus niet centraal en gebundeld te worden ontsloten. Een canon internationale politiesamenwerking is momenteel niet voorradig, maar ligt wel binnen bereik op basis van beschikbare expertise. Met name een omvattende en geactualiseerde historische en juridische analyse van de samenwerkingsverbanden ontbreekt. In een canon kan kennis worden samengebracht over hoe internationale politiesamenwerking vanuit Nederland tot stand is gebracht, wie er aan de wieg stonden van deze ontwikkelingen en welke debatten het opleverde. Het zou mooi zijn als experts bij elkaar kunnen worden gebracht om deze kennis te bundelen en te ontsluiten, bijvoorbeeld in de vorm van een Handboek Internationale Politiesamenwerking.

### Onderzoek naar internationale politiesamenwerking

Regelmatig wordt de vraag gesteld wat internationale politiesamenwerking ons oplevert: *what's in it for us?* Deze vraag is niet eenduidig te beantwoorden. Enerzijds is dit een beleidsmatige vraag, anderzijds een wetenschappelijke vraag.

Aan de beleidsmatige kant is de meerwaarde van internationale politiesamenwerking meerdere malen geëvalueerd, maar het gebrek aan

data valt daarbij op. Een beleidsdoorlichting uit 2020 leidde tot de constatering dat de strategische landenprogramma's van destijds 'nuttig' waren maar dat de doelmatigheid moeilijk daadwerkelijk te onderzoeken was wegens het feit dat onvoldoende data en gespecificeerde begrotingen aangetroffen werden.<sup>13</sup> Over de doeltreffendheid en doelmatigheid van de inzet van politieliaisons waren ook geen evaluaties beschikbaar. Na de lastige zoektocht naar onderliggende data werd een nieuwe visie op internationale politiesamenwerking vastgesteld, waarin een fenomeengeriichte benadering centraal stond in combinatie met een betere benutting van het (preferente) Europol-kanaal.<sup>14</sup>

Aan de wetenschappelijke kant zijn er diverse onderzoeksvragen. Bijvoorbeeld: Is internationale politiesamenwerking effectief? Wat kost het ons aan inzet, capaciteit en financiële middelen? Zijn de *checks and balances* meegegroeid met de toename van internationale politiesamenwerking? Vooralsnog worden dit soort onderzoeksvragen niet expliciet geprioriteerd in de financiering van onderzoeken, hetgeen het voor universiteiten en onderzoekscentra minder aantrekkelijk maakt zich op deze materie te werpen. Hoewel aandacht bestaat voor internationale politiesamenwerking, blijft relevante wetenschappelijke kennis daarover enigszins gefragmenteerd. Deels lijkt dit ook te maken te hebben met het gebrek aan strategische prioritering. De internationale dimensie in de calls van Politie & Wetenschap komt bijvoorbeeld niet goed uit de verf.<sup>15</sup> In de Strategische Onderzoeksagenda voor de Politie 2023-2026<sup>16</sup>, die een sturende en faciliterende rol heeft voor de onderzoekspraktijk, wordt internationale politiesamenwerking niet expliciet genoemd onder de vier strategische kennisthema's.





## Wetenschappelijk **onderzoek** naar internationale politiesamenwerking moet **blijvend** worden geactualiseerd

Empirisch onderzoek wordt her en der zeker uitgevoerd, ook in de vorm van PhD-onderzoek.<sup>17</sup> Bijvoorbeeld bij het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum van het Ministerie van Justitie en Veiligheid<sup>18</sup> levert ‘internationale politiesamenwerking’ weinig hits op.<sup>19</sup> Een aantal internationaal vergelijkende analyses bestaat wel, zoals over online aangejaagde ordeverstoringen<sup>20</sup>, bewaken en beveiligen<sup>21</sup>, de verwerking van politiegegevens<sup>22</sup> en internationale gegevensuitwisseling.<sup>23</sup> Die aandacht bestond een aantal jaar geleden wel. Tussen 2004 en 2014 werd door de Politieacademie een bijzondere leerstoel ingesteld aan de Vrije Universiteit, met als focus ‘Vergelijkende Bestuurskunde, in het bijzonder de internationalisering van de politiefunctie’. De leerstoel, die door de auteur werd bekleed, leidde onder meer tot een vaste plek van internationale politiesamenwerking in het mastercurriculum, deelname aan Europese onderzoeksprojecten en diverse publicaties over Europese en internationale politiesamenwerking, ethiek en veiligheid, contra-terrorisme, en inlichtingen-uitwisseling, alsmede twee afgeronde proefschriften.<sup>24</sup>

We moeten dus concluderen dat wetenschappelijk onderzoek naar internationale politiesamenwerking blijvend moet worden geactualiseerd. De bijzondere Leerstoel Politiestudies aan de Universiteit Leiden, die werd ingesteld naar aanleiding van een samenwerkingsovereenkomst met de Nationale Politie en tevens bekleed door de auteur, biedt daartoe gelegenheid.<sup>25</sup> De leerstoel geeft, naast diverse andere vraagstukken, aandacht aan bestuurlijke vraagstukken ten aanzien van internationale samenwerking. In het bijzonder ligt de focus daarbij op het besturen van de transnationale politiefunctie en

rechtsstatelijke waarborgen en internationaal vergelijkend onderzoek naar verantwoording in nationale politiestystemen.<sup>26</sup> Tevens richt de leerstoel zich op een nadere analyse van het gebruiken en delen van internationale (digitale) data, de ontwikkeling van Europese politieke informatie-uitwisseling en de regulering van ondermijnende desinformatie. Onder supervisie van de leerstoel zijn drie proefschriften in ontwikkeling, namelijk over de rol van intelligence in de beheersing van geïnstrumentaliseerde migratie, maritieme grenscontrole en het veiligheidsbeleid binnen het Koninkrijk der Nederlanden.<sup>27</sup>

### Slot

Het wordt tijd om het kennisdomein internationale politiesamenwerking smoel en structuur te geven. Naast het bestaande initiatief rond de bijzondere leerstoel Politiestudies kan men denken aan een lectoraat Internationale Politiesamenwerking, met structurele aandacht voor kennisoverdracht aan studenten en veiligheidsprofessionals. Op basis van bestaande expertise kan kennis worden gebundeld en geborgd, bijvoorbeeld in de vorm van een Handboek Internationale Politiesamenwerking. De Strategische Kennisagenda en de Call Politie en Wetenschap zouden vaker een focus kunnen aanbrengen op internationale politiesamenwerking. Kortom: het kennislandschap over internationale politiesamenwerking kan strakker en steviger in kaart worden gebracht, met meer prioritering dan tot dusver is gebleken. Dit gaat gepaard met een bredere oproep voor betere benutting en versterking van bestaande kennisplekken, zoals de Leerstoel Politiestudies die is ingesteld door de Nationale Politie aan de Universiteit Leiden.

- 19 Monica den Boer, *Internationale Politie Informatie-uitwisseling*, A-2241 WODC; <https://repository.wodc.nl/handle/2050012832/2004>; geraadpleegd 17 juli 2025.
- 20 <https://www.wodc.nl/onderzoek-in-uitvoering/welk-onderzoek-doen-we/3586---internationaal-vergelijkend-onderzoek-aanpak-online-aangejaagde-openbare-ordeverstoringen>; geraadpleegd 16 juni 2025.
- 21 <https://www.politieacademie.nl/over-ons/nieuws/hoe-andere-europese-landen-bedreigde-personen-bewaken-en-beveiligen>; geraadpleegd 16 juni 2025.
- 22 <https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/2050012832/3025/3031-de-verwerking-van-politiegegevens-in-vijf-Europese-landen-volledige-tekst.pdf?sequence=7&isAllowed=y>; geraadpleegd 16 juni 2025.
- 23 [https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/2050012832/2004/2241-volledige-tekst\\_tcm28-72653.pdf?sequence=2&isAllowed=y](https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/2050012832/2004/2241-volledige-tekst_tcm28-72653.pdf?sequence=2&isAllowed=y); geraadpleegd 16 juni 2025.
- 24 Ludo Block (2011), *From politics to policing: the rationality gap in EU council policy-making*, The Hague, Eleven International Publishing (PhD); Santino Lo Bianco (2015), *Tectonic Shifts in European Integration: Identifying Deliberation and Change in the Everyday Practice of Decision Making in EU's Justice and Home Affairs*, Den Haag: Eleven Publishers.
- 25 <https://www.universiteitleiden.nl/onderzoek/onderzoeksprojecten/governance-and-global-affairs/politiestudies#tab-2>; geraadpleegd 23 juni 2025.
- 26 Zie ook: Monica den Boer (2018) (red.), *Comparative Policing from a Legal Perspective*, Cheltenham: Edward Elgar; Monica den Boer (2025: 17), *Ins Blaue Hinein? De toekomst van de politiefunctie vanuit wetenschappelijk perspectief*, Oratie ter aanvaarding van de Bijzondere Leerstoel Politiestudies, Universiteit Leiden, <https://scholarlypublications.universiteitleiden.nl/handle/1887/4179022>; geraadpleegd 17 juli 2025.
- 27 Deze proefschriften worden gefaciliteerd door de Koninklijke Marechaussee.

# Internationale bewegingen voor drugsregulering

LAW ENFORCEMENT ACTION PARTNERSHIP (LEAPNL)

In dit artikel wordt ingegaan op het belang van internationale bewegingen van professionals uit de rechtshandhaving en de overheid die pleiten voor de regulering van drugs. Een beweging die ook in Nederland – ooit een gidsland – vorm krijgt. Onder andere via de Nederlandse afdeling van *Law Enforcement Action Partnership* (LEAPNL) en het programma *Dealing with Drugs* van burgemeester Halsema van Amsterdam.

**Allereerst** wordt een schets gegeven van het ontstaan van het drugsverbod, de Drooglegging en de *war on drugs*. Vervolgens wordt de huidige stand van zaken besproken rond de effecten van het drugsverbod, zowel internationaal als nationaal. Tot slot wordt ingegaan op het belang van deze internationale bewegingen die het huidige drugsbeleid ter discussie stellen.

## De war on drugs: het drugs- en alcoholverbod

Het wereldwijde drugsverbod dateert van ruim een eeuw geleden en kreeg vorm tijdens de Eerste Internationale Opiumconventie in 1912 in Den Haag<sup>1</sup>. Niet lang daarna volgde in de Verenigde Staten de Drooglegging. Deze leidde tot een versterking van de georganiseerde misdaad en uiteindelijk tot de opkomst van de Five Families<sup>2</sup>. De Five Families zijn de voornaamste misdaadfamilies van de Italiaans-Amerikaanse maffia. Alle hebben ze hun thuisbasis in New York maar hebben ze hun wortels in Sicilië. Tijdens de Drooglegging vonden er alleen al in New York circa

duizend liquidaties plaats. Een fenomeen dat tegenwoordig vooral wordt geassocieerd met conflicten in de onderwereld, met name rond drugs. De bekendste crimineel uit deze periode was Al 'Scarface' Capone, die als inspiratie diende voor de beroemde misdaadfilm *Scarface*. Afbeeldingen van Capone prijken nog altijd in menige woning van criminelen. Hij is honderd jaar na zijn hoogtijdagen als alcohol-smokkelaar voor hen nog altijd een idool. Na de Drooglegging richtte de Amerikaanse maffia zich onder andere op de handel in verboden drugs<sup>3</sup>. De paradox is dat deze maffia groot is geworden dankzij het alcoholverbod en nog steeds profiteert van het verbod op drugs. We maken nu een sprong in de tijd, naar de campagne van Nixon in 1968 (het jaar waarin ook Martin Luther King Jr. werd vermoord). Nixons adviseur verklaarde later dat Nixon twee vijanden had: de anti-Vietnamoorlogsbeweging (links) en zwarte Amerikanen. Omdat het niet mogelijk was om protest tegen de oorlog of de Afro-Amerikaanse bevolking illegaal te maken, werden hippies geassocieerd met marihuana en Afro-Amerikanen met



### Over de auteurs

Has Cornelissen is adviseur LEAPNL.  
Lex Mellink is oud-directeur Politieacademie / ondernemer / bestuurslid LEAPNL.  
Ruben Boomsma is voorzitter LEAPNL en redactielid Tijdschrift voor de Politie.  
Joop de Schepper is bestuurslid LEAPNL.



heroïne. Beide drugs werden vervolgens gecriminaliseerd<sup>4</sup>. In 1971 werd de *Comprehensive Drug Abuse Prevention and Control Act* ingevoerd. Die Act stelde met gevangenisstraffen van twee tot acht jaar, onder andere het bezit van marihuana (geclassificeerd als een van de gevaarlijkste middelen) strafbaar. Datzelfde jaar werd de *war on heroin* uitgeroepen, later bekend als de *war on drugs*.

Rond 1973 werden jaarlijks circa 300.000 verdachten aangehouden, voornamelijk Afro-Amerikanen<sup>5</sup>. Uit de documentaire '13th'<sup>6</sup> (verwijzend naar het amendement waarin slavernij werd afgeschaft) blijkt dat het verbod op onvrijwillige arbeid niet geldt voor gedetineerden. Ronald Reagan en Bill Clinton versterkten later deze *war on drugs* door respectievelijk het leger erbij te betrekken en door de doodstraf en *three-strikes out*-beleid in te voeren. De opsluiting van drugsdelinquenten steeg na 1992 aanzienlijk en zij konden vervolgens worden ingezet voor dwangarbeid.

### De huidige stand van zaken

Na 100 jaar drugswetten zou men mogen verwachten dat deze wetten effectief zijn in het terugdringen van productie, handel en gebruik. Uit het *World Drug Report* van de *United Nations Office on Drugs and Crime* (UNODC) blijkt echter dat de cocaïneproductie het



## De cocaïneproductie is het laatste decennium toegenomen

laatste decennium is toegenomen. Dit gold tot 2022 ook voor de opiumteelt, tot de Taliban de teelt verbood. In Myanmar daarentegen steeg de opiumteelt. Ondertussen nam het aantal doden door overdoses met synthetische opiaten in de Verenigde Staten toe tot ruim 70.000 in 2022. De methamfetaminemarkt groeit in Azië en de wereldwijde inbeslagnames ervan nemen al jaren toe. Hetzelfde geldt voor het gebruik van ketamine in het Verenigd Koninkrijk en Australië. Sinds 2010 is het aantal Nieuwe Psychoactieve Stoffen (NPS) sterk gestegen en inmiddels gestabiliseerd<sup>7</sup>. Er kan voorzichtig geconcludeerd worden dat de drugswetten niet hebben geleid tot een afname van het aantal drugs, de hoeveelheid drugs of het gebruik ervan. Het tegenovergestelde lijkt waarschijnlijk. De *iron law of prohibition* stelt zelfs dat hoe méér handhaving er is, des te gevaarlijker de drugs worden<sup>8</sup>. Met andere woorden: rechtshandhaving verergert het probleem.

Ook drugsgeweld is wereldwijd aan de orde van de dag. In Mexico zijn sinds het uitroepen van de *war on cartels* in 2006 meer dan 460.000

- 1 Snelders, S. (2022). Drugssmokkel-land: hoe Nederland een paradijs voor drugshandel werd. Amsterdam University Press.
- 2 Reppetto, T. (2004). *American Mafia: A history of its rise to power*. Macmillan.
- 3 Prohibition: An Interactive History. (2024, 28 februari). Prohibition Profits Transformed the Mob – Prohibition: An Interactive History. <https://prohibition.themobmuseum.org/the-history/the-rise-of-organized-crime/the-mob-during-prohibition/>
- 4 Vitale, A. S. (2021). *The end of policing*. Verso Books.
- 5 Muyshondt, P. (2017). *Beleid op speed: hoe de drugsoorlog alle zin voor rede versmoort*. Vrijdag Uitgevers.
- 6 Watch 13TH | Netflix Official Site. (z.d.). <https://www.netflix.com/nl/title/80091741>
- 7 World Drug Report 2024. (z.d.). United Nations : Office On Drugs And Crime. <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/world-drug-report-2024.html>
- 8 Global Commission on Drug Policy. (2018). *Regulation: The responsible control of drugs*. Global Commission on Drugs Policy.





## De overheid heeft onbedoeld invloed op de escalatie van drugsgeweld

- 9 CFR.org Editors. (2025, 22 februari). Mexico's Long War: Drugs, Crime, and the Cartels. Council On Foreign Relations. <https://www.cfr.org/backgrounder/mexicos-long-war-drugs-crime-and-cartels>
- 10 Castillo, J. C. & Kronick, D. (2020). The logic of violence in drug war. *American Political Science Review*, 114(3), 874-887.
- 11 "Cocaïne die aanleiding was voor liquidatiegolf toch niet verdwenen". (z.d). AT5. <https://www.at5.nl/nieuws/109822/cocaine-die-aanleiding-was-voor-liquidatiegolf-toch-niet-verdwenen>
- 12 Endedijk, B. & Adriaanse, M. L. (2024, 19 mei). Het dilemma in IJmuiden: pak je één dealer op, dan begint de rest een drugs-oorlog. NRC. <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/05/15/het-dilemma-voor-de-burgemeester-van-ijmuiden-pak-je-een-dealer-op-dan-begint-de-rest-een-drugsoorlog-a4198767>
- 13 Crick, E., Kushlick, D. & Saunter, N. (2016). Count the Costs of the War on Drugs: The War on Drugs: undermining peace and security.
- 14 De Koning, B. (2023, 28 november). Drugsbestrijding kost veel geld, maar niemand weet hoeveel. Follow The Money – Platform Voor Onderzoeksjournalistiek.

doden gevallen<sup>9</sup>. In Ecuador, een opkomend cocaïne-exportland, neemt het aantal moorden recent ook toe. Er lijkt zelfs een correlatie te zijn tussen de hoeveelheid inbeslaggenomen cocaïne en het geweld, zie de grafiek hiernaast. Volgens Castillo & Kronick (2020) leiden inbeslagnames per definitie tot meer geweld<sup>10</sup>. De liquidatiegolf in Nederland, die begon met Staatsliedenbuurtliquidaties in 2012, lijkt hier een voorbeeld van te zijn. Het conflict draaide om een verdwenen partij van 200 kg cocaïne, die uiteindelijk door de overheid in beslag was genomen<sup>11</sup>. Ook burgemeester Dales van IJmuiden onderkende dit mechanisme, toen na de arrestatie van een dealer een drugsoorlog uitbrak in zijn voorheen rustige havenstad<sup>12</sup>. De overheid heeft dus, onbedoeld, invloed op de escalatie van drugsgeweld. Ook een kosten-batenanalyse laat te wensen over. De war on drugs heeft wereldwijd naar schatting 1.000 miljard dollar gekost in circa

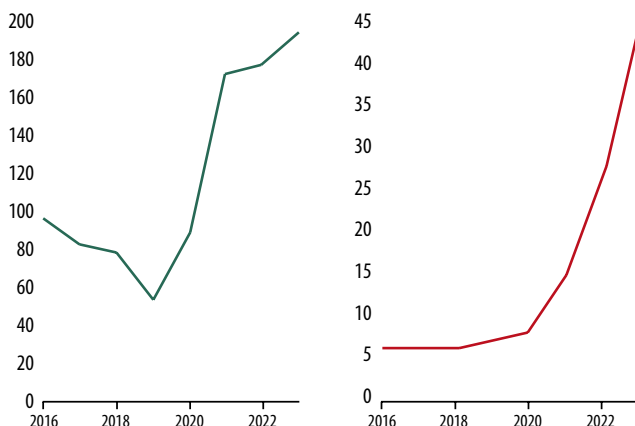
50 jaar<sup>13</sup>. Binnen de Nederlandse politie zou volgens grove schattingen 50 tot 70 procent van de capaciteit aan drugsbestrijding worden besteed<sup>14</sup>. Nu is dat waarschijnlijk een overschatting, echter het gaat om een aanzienlijk deel van de capaciteit. Tegelijkertijd namen productie, handel en gebruik toe en vielen er internationaal honderdduizenden doden door geweld of overdoses. De gerenommeerde denktank RUSI Europe onderzocht recent zes casestudies: Sky ECC, gangs in Ierland en Kaapstad, FARC in Colombia, de COVID-19-aanpak in Rio de Janeiro en de val van het Mexicaanse Beltrán-Leyva-kartel. De onderzoekers concludeerden dat geen van deze aanpakken een blijvend effect had op de drugsmarkt<sup>15</sup>. Er worden dus ontzettend veel mensen en middelen ingezet om drugscriminaliteit aan te pakken. Echter de vraag is: met welk effect? De vraag stellen is deze beantwoorden.

### Regulering als alternatief

Tegelijkertijd voltrekt zich een tegengestelde beweging: regulering. Hoewel dit misschien als iets nieuws wordt gezien vindt regulering al decennia plaats. Zo werd de heroïne-epidemie van de jaren '80 en '90 grotendeels bedwongen door regulering en *harm reduction*<sup>16</sup>. Het aantal heroïneverslaafden in Nederland daalt sindsdien gestaag is historisch laag en lijkt daarmee een effectieve strategie. Steeds meer

As authorities seize more cocaine flowing through Ecuador, homicides have similarly increased

Metric tons of cocaine seized and the homicide rate per 100,000 people, 2016-2023



March 2024

Sources: UNODC, National Police of Ecuador, data compiled by InSight Crime



landen reguleren cannabis, waaronder bijna de helft van de Verenigde Staten, Duitsland, Thailand, Georgië, Australië, Mexico, Uruguay en Canada.

Uit een recent rapport blijkt dat de cannabismarkt 5 jaar na regulering uit ca. 78% legale verkoop bestaat<sup>17</sup>. De illegale markt is daarmee met ruim 75% verdrongen.

Het gebruik onder volwassenen nam licht toe (niet onder adolescenten), evenals het beroep op de gezondheidszorg<sup>18</sup>. Nog een laatste sailant detail is dat de Staatscommissie MDMA heeft geconcludeerd dat XTC qua gezondheidsrisico's eigenlijk op Lijst II (softdrugs) geplaatst zou moeten worden<sup>19</sup>. Regulering van drugs, zoals cannabis, XTC en zelfs heroïne kan dus een effectieve strategie zijn in de bestrijding van drugscriminaliteit.

### LEAP en het programma *Dealing with Drugs*

Bovengenoemde inzichten vormen de basis voor internationale samenwerkingsverbanden die pleiten voor een ander drugsbeleid. Twee recente bewegingen in Nederland worden hieronder uiteengezet.

In 2002 werd LEAP in de Verenigde Staten opgericht. De missie van LEAP is het eindigen van de war on drugs. LEAP richt zich hierbij o.a. op de volgende thema's, namelijk politiebürgerrelaties (*community policing*), incarceration, *harm reduction* en drugsbeleid.

Zij baseert zich hierbij op de principes van sir Robert Peel, grondlegger van het moderne politiewerk.

LEAP bestaat uit (voormalige) politieambtenaren, aanklagers, rechters en andere professionals uit de strafrechtwereld. Er zijn LEAP-afdelingen in onder andere het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Frankrijk, Schotland, Italië, Finland én sinds 2022 ook in Nederland. Een andere beweging is die van burgemeester Halsema, namelijk *Dealing with Drugs*. Volgens haar is de aanpak van georganiseerde misdaad niet gebaat bij méér repressie of 'meer boots on the ground'. Het is tijd om serieus te kijken naar alternatieven, waaronder regulering. In plaats van het voortdurend opschalen van de strijd tegen drugscriminaliteit, pleit zij voor een fundamentele heroverweging van het beleid. De kern: regulering is geen zwakgebod, maar een uiting van het nemen



## Nederland is een van de grootste producenten van MDMA ter wereld

van verantwoordelijkheid. Op 24 januari 2024 organiseerde zij de eerste internationale conferentie waarbij niet langer de vraag centraal stond *of* we moeten reguleren, maar *hoe* regulering eruit kan zien. Internationale experts en ervaringsdeskundigen deelden hun visie. Halsema kreeg steun van bestuurders uit o.a. Bern, Bogotá en Kaapstad. Aan het einde van de conferentie presenteerde zij haar *Manifesto*<sup>20</sup>, met een oproep tot een coalitie van gelijkgestemden vóór regulering. Deze internationale *coalition of the willing* adviseert haar sindsdien bij de ontwikkeling van realistischer en effectiever drugsbeleid. Amsterdam ontwikkelt momenteel een blauwdruk voor de regulering van MDMA. Nederland is immers een van de grootste producenten van MDMA ter wereld. Bij die positie hoort ook verantwoordelijkheid. Door nu al na te denken over productie, toezicht, distributie en voorlichting wil de stad voorbereid zijn op het moment dat het politieke en maatschappelijke klimaat rijp is voor echte verandering.

### Tot slot

Deze internationale bewegingen van professionals uit de rechtshandhaving en de overheid zijn van groot belang. Zij delen kennis en inzichten, en reflecteren kritisch op het huidige drugsbeleid. Juist om taboes te doorbreken die te vaak als 'borrelpraat' worden afgedaan. Het is daarom essentieel dat het professionele gesprek gevoerd wordt over de effectiviteit van het huidige beleid, gebaseerd op *evidence-based* inzichten over 'wat werkt'. Zo pleitte korpschef Jan Wiarda al reeds in de jaren negentig voor legalisering van drugs<sup>21</sup>. Dit *wicked problem* vraagt om de ontwikkeling van een nieuwe onderbouwd, rationeel én internationaal beleid dat wél werkt. Want de impact van drugs op onze samenleving is te groot om belangrijke inzichten te negeren.

<https://www.ftm.nl/artikelen/wat-kost-de-war-on-drugs>

- 15 MASIF Report: Evaluating Cocaine Market Interventions. (2025, 25 februari). Royal United Services Institute. <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/external-publications/masif-report-evaluating-cocaine-market-interventions>
- 16 van der Stel, J., Everhardt, V., & van Laar, M. (2009). Ontwikkeling van het Nederlandse drugsbeleid. *Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid*, 45
- 17 Hammond, D., Hong, D., Rundle, S., Iraniparast, M., Kilmer, B., & Wadsworth, E. (2025). Transitions to legal cannabis markets: Legal market capture of cannabis expenditures in Canada following federal cannabis legalization. *International Journal of Drug Policy*, 142, 104828.
- 18 Belackova, V., Petruzalka, B., Cihak, J., Michailidu, J., & Mravcik, V. (2025). Getting "The whole picture": A review of international research on the outcomes of regulated cannabis supply. *International Journal of Drug Policy*, 142, 104796.
- 19 Toebes, B., Van den Brink, W., Grensigt, F., De Jonge, M., Kolthoff, E. W., & Vermetten, E. (2024). MDMA: Voorbij de extase: Rapport van de Staatscommissie MDMA.
- 20 <https://www.amsterdam.nl/dealing-with-drugs/amsterdam-manifesto-dealing-drugs/>
- 21 Zwaap, R. (1994, 16 februari). Drugsvrijhandel uit politiekoker. De Groene Amsterdammer. <https://www.groene.nl/artikel/drugsvrijhandel-uit-politiekoker>







In tijden van personeelstekorten, werkdruk en belangrijke vraagstukken als digitalisering en een veranderende maatschappij is het behoud van medewerkers in de politieorganisatie enorm belangrijk. Maar hoe houdt je medewerkers verbonden met de politie(organisatie)? TNO zocht dit uit in samenwerking met de politie door het houden van interviews en focusgroepen en het doorzoeken van de literatuur. Dit leidde tot een Verbondenheid werkmodel, met daarin de belangrijke factoren die hieraan bijdragen. Lees het artikel op [www.websitevoordepolitie.nl](http://www.websitevoordepolitie.nl).



Marjon van Gelderen schreef er een boeiend artikel over.





Peter Slort MPA

Politieadviseur op de Permanente Vertegenwoordiging van Nederland  
bij de Verenigde Naties in New York

## Verboden woorden

*“Verheug je je op de C34-onderhandelingen?”* vraag ik met een glimlach aan mijn Russische collega. Het is altijd wat ongemakkelijk als ik haar spreek. Ze is een bijzonder aardige vrouw, maar vertegenwoordigt wel een vijandig regime. Echter, bij de Verenigde Naties praten alle diplomaten met elkaar, ook van de niet ‘like minded’ of zelfs vijandige landen. *“Nou, niet echt,”* antwoordt ze eerlijk, *“het zal wel weer moeilijk worden omdat de Europese Unie weigert om de CSTO (militair samenwerkingsverband tussen enkele Rusland-gezinde landen) te benoemen in het C34-rapport.”*

Elk voorjaar wordt in New York door de lidstaten onderhandeld over aanbevelingen (aan de Verenigde Naties) om de kwaliteit en de effectiviteit van VN-vredesmissies te verbeteren. Dit jaar hebben deze zogeheten C34-onderhandelingen mijn extra belangstelling omdat ik een verbetervoorstel heb ingediend dat door de EU-delegatie is overgenomen. Mijn aanbeveling richt zich op de verbetering van het trage en ondoorzichtige selectieproces van de UN-Police Division in New York; een doorn in het oog van veel lidstaten.

Besluitvorming over de C34-aanbevelingen vindt uitsluitend plaats op basis van consensus. Er kan niet worden gestemd. Sommige landen zitten zelf aan tafel (zoals de Verenigde Staten en Rusland, maar ook Noorwegen en Zwitserland), andere zijn verenigd in groepen. Nederland onderhandelt in EU-verband. Met zo veel landen is het elk jaar een taai onderhandelproces. Toch wordt meestal in de laatste week – vaak op het nippertje – overeenstemming bereikt.

Twee jaar geleden liep het echter mis. Er was consensus over alle aanbevelingen op één na. Die aanbeveling riep op om het partnerschap te versterken tussen de Verenigde Naties en de Europese Unie, de Afrikaanse

Unie én de hierboven genoemde CSTO. Dat laatste was onbespreekbaar voor Oekraïne dat kort daarvoor door Rusland was binnengevallen. De EU steunde het standpunt van Oekraïne, maar Rusland hield vast aan het wél benoemen van de CSTO. Er kwam geen overeenstemming en dus verscheen er geen C34-rapport. Dit is waar mijn Russische collega op doelt. De kans is groot dat de komende C34-onderhandelingen op dit punt opnieuw zullen vastlopen.

Het loopt echter anders. In de Verenigde Staten wordt president Trump bedigd. Trump gooit het politieke roer ingrijpend om. Op tal van onderwerpen is de VS ineens geen ‘like minded’ land meer. President Trump is wars van thema’s als diversiteitsbeleid (‘want discriminatoir’), genderidentiteit (‘er zijn maar twee genders’) of desinformatie (‘inbreuk op de vrijheid van meningsuiting’) en heeft zelfs een lijst met ‘verboden woorden’ samengesteld. Standpunten, die voor de Amerikaanse C34-onderhandelaars gelden als

rode lijnen.

Er wordt een paar weken onderhandeld.

Bij elke aanbeveling waarin een ‘verboden woord’ voorkomt, wordt gezocht naar alternatieven. Het is een vreemde dynamiek want bij sommige thema’s zijn Rusland en de Verenigde Staten ineens de ‘like minded’. De frustratie is bij veel onderhandelaars van het gezicht af te lezen, overigens ook bij de Amerikanen. Uiteindelijk lopen de onderhandelingen vast. Mijn verbetervoorstel haalt bijna de eindstreep, maar er komt geen C34-rapport.

De Russische onderhandelaar kijkt ontspannen om zich heen. Dit keer zijn er geen verwijten aan Rusland, maar zijn de Verenigde Staten de boeman door hun ‘verboden woorden’.

Bij elke  
aanbeveling  
waarin een ‘verboden  
woord’ voorkomt,  
wordt gezocht naar  
alternatieven

# Cannabislegalisering in Canada

## 6 jaar later

LESSEN VOOR NEDERLAND

Begin 2025 brengt een delegatie vanuit het Platform Drugs van de Nederlandse politie een bezoek aan Canada, meer in het bijzonder aan de provincie Ontario. Nieuwsgierigheid naar de ervaringen met de cannabislegalisering is de voornaamste drijfveer om zes jaar na een eerste bezoek opnieuw naar Canada af te reizen.<sup>1</sup> Centraal staat de vraag in welke mate de veronderstelling klopt dat legalisering samengaat met vermindering van drugscriminaliteit. wat leren de canadese ervaringen ons?<sup>2</sup>

**In oktober 2018** treedt in Canada een wet in werking die het recreatief gebruik van (gedroogde) cannabis legaliseert, in 2019 gevolgd door de legalisering van andere vormen van cannabis (eet- en drinkbare cannabis). Hoofddoelstellingen zijn om de publieke gezondheid en de openbare veiligheid te beschermen, onder andere door veilige cannabis aan te bieden, door de drug weg te houden bij jongeren en door het criminele systeem rond cannabis terug te dringen.<sup>3</sup>

### Significante vooruitgang

In maart 2024 is een evaluatie van de legaliseringswet verschenen, uitgevoerd door een commissie van onafhankelijke experts.<sup>4</sup> Op belangrijke doelstellingen van de legaliseringswet is 'significante vooruitgang' geboekt, aldus het eindrapport van de evaluatiecommissie (FR, pp. 5/6):

- Het is gelukt om een systeem te creëren waarin volwassen consumenten in staat gesteld worden om legaal geproduceerde, op kwaliteit gecontroleerde cannabis te kopen; 72% van de cannabisgebruikers zegt inmiddels (2024) hun cannabis te kopen bij legale

aanbieders; dat was aan het begin van de legalisering (2019) nog 37%.<sup>5</sup>

- De druk op het rechtssysteem is serieus afgenomen; het aantal vervolgingen in relatie tot cannabis is met ongeveer 95% verminderd. Vervolgingen vanwege bezit van cannabis – de grootste categorie voor de legalisering – komen niet of nauwelijks meer voor, want dat bezit is (tot 30 gram, voor volwassenen) inmiddels legaal geworden (FR, p.5).<sup>6</sup> Naast deze positieve ontwikkelingen benoemt de commissie ook punten van zorg.

### Cannabisgebruik

Kijken we allereerst naar het cannabisgebruik. Het laatste-jaar-gebruik onder de gehele bevolking is 26%, zo rapporteert het Canadian Cannabis Survey uit 2024 (was 22% in 2018), in de groep van 20-25 jaar is het 48% (was 44% in 2018) en in de groep van 16-19 jaar is het 41% (was 36% in 2018).<sup>7</sup> Het cannabisgebruik in Canada was altijd al hoog, en het is na de legalisering verder toegenomen, ook onder jongere gebruikers. Er zijn zorgen rond cannabisgebruik, aldus het evaluatierapport:

- de doelstelling om de toegang van jongeren



### Over de auteur

Pieter Tops is emeritus-hoogleraar en oud-lector aan de Politieacademie; hij is extern lid van het Platform Drugs. Margot Coenraads is secretaris van het Platform Drugs van Politie Nederland. Willem Woelders is voorzitter van het Platform Drugs en hoofd operaties bij Politie Nederland.



tot cannabis te beperken, is niet gerealiseerd (FR, p. 9);

- er is een verschuiving van rookbare cannabis naar 'eet- en drinkbare cannabis';<sup>8</sup> die heeft doorgaans een hoger THC-gehalte en gaat daardoor gepaard met hogere gezondheidsrisico's (FR, p. 9/10);

### Marktontwikkelingen

De markt voor legale cannabis is niet zo groot en gemakkelijk te bedienen als eerder werd voorspeld. De verwachte hoge winsten zijn niet gerealiseerd. Sommige bedrijven zijn failliet gegaan en er zijn cannabiswinkels gesloten. Dit wordt toegeschreven aan een combinatie van overregulering, een nog steeds omvangrijke illegale markt en een te groot aantal cannabiswinkels. Vanuit de (legale) private cannabissector wordt inmiddels aangedrongen op verhoging van handhavingsinspanningen door de overheid.

Ondertussen is de groei van het aantal mensen dat 'legaal' zegt te kopen, aan het afvlakken. De prijs van cannabis is aanmerkelijk gezakt (van zo'n 10 euro naar zo'n 5 euro per gram). De productiecapaciteit is inmiddels substantieel groter dan de vraag naar cannabis (FR, p. 84). Er is zorg dat een lage cannabisprijs tot hogere consumptie zal leiden en de negatieve gezondheidsgevolgen zal vergroten.

### De illegale en criminele wereld

Een belangrijke doelstelling van de legalisering was het terugdringen van de criminele wereld rond cannabis. Wat is daar na zes jaren van te zien? De evaluatiecommissie komt tot forse conclusies. In de eerste plaats is de illegale cannabismarkt nog steeds stevig aanwezig (FR, p. 6). Voorts is een grotere inzet op het gebied van handhaving nodig om te voorkomen dat de integriteit van het systeem wordt ondermijnd, aldus de commissie (FR, p. 7). Zij zegt getroffen ('struck') te zijn door de beperkte omvang van de handhavingsinspanningen (FR, p. 7). Dit alles is niet zonder consequenties gebleven, aldus de commissie, want de criminele netwerken hebben hun activiteiten betrekkelijk probleemloos kunnen voortzetten, met schade voor individuen en gemeenschappen tot gevolg. Bijzonder zorgelijk zijn de volgende



Het aantal **vervolgingen** in relatie tot **cannabis** is met ongeveer **95%** **verminderd**

zaken, aldus de evaluatiecommissie (FR, p. 60):

1. het gemak waarmee niet-legale online verkopers kunnen opereren;
2. de verspreiding van niet-legale winkels in grote steden en in gebieden van de First Nations (inheemse gemeenschappen);
3. het misbruik van vergunningen voor de productie van cannabis voor medische doeleinden;
4. de blijvende aanwezigheid van criminele netwerken in de cannabiswereld.

### Ad 1: Online

Illegale verkoop via online markten is toegenomen, zowel via de dark web als op de 'reguliere' websites (FR, p.III). Er zijn naar schatting van de politie en OCS ongeveer 2000 niet-legale sites in Ontario die (ook) cannabis aanbieden (gesprek d.d. 19 februari 2025). Deze onlineactiviteiten zijn een belangrijke bron van handel in niet-legale cannabis. Voor de politie is het ingewikkeld om er effectief tegen op te treden; gesloten illegale websites zijn makkelijk te 'heropenen'. Voor consumenten is het lastig om een onderscheid te maken tussen legale en niet-legale sites. Er zijn sterke aanwijzingen dat ook criminele netwerken bij illegale websites betrokken zijn. Een substantieel deel van illegale cannabis wordt via deze weg afgezet. Hoeveel precies is niet duidelijk.

### Ad 2: Illegale cannabiswinkels

Naast legale cannabiswinkels zijn er met name in Toronto (en in andere grote steden) nog veel illegale winkels. In de gehele provincie Ontario zijn er zo'n 1700 legale winkels en zo'n 230 illegale.<sup>9</sup> Dat hangt samen met onvoldoende handhavingscapaciteit en onduidelijkheid over de vraag wie verantwoordelijk voor handhaving is. Illegale verkoop geeft een keus

- 1 Zie o.a. Tijdschrift voor de Politie, Pieter Tops, Cannabis in Canada: werkt legalisering? 2020/1.
- 2 Een uitgebreid verslag is beschikbaar via het Platform Drugs.
- 3 Cannabis Act 2028, Purpose.
- 4 De evaluatiecommissie heeft twee rapporten gepubliceerd: *What we heard* uit 2023 en *Final Report* uit 2024, in de tekst respectievelijk aangehaald als Wwh en FR.
- 5 Cijfers afkomstig van Health Canada, Canadian Cannabis Survey 2024.
- 6 In Nederland wordt bij bezit van gebruikershoeveelheden cannabis (tot 5 gram) niet tot vervolging overgegaan.
- 7 De vergelijkbare cijfers voor Nederland; de Nationale Drug-monitor meldt dat het cannabisgebruik in 2024 onder de gehele bevolking (afgerond) 10% was, onder de groep van 20-24 jaar was het 25% en onder de 18-19-jarigen was het 19% (Trimbosinstituut 2025).
- 8 Het roken van cannabis nam af van 89% in 2018 tot 69% in 2024; het eten en drinken van cannabis nam toe van 43% in 2018 tot 57% in 2024 (Canada Cannabis Survey, 2024).
- 9 Volgens cijfers van de Ontario Cannabis Store, het overheidsorgaan verantwoordelijk voor de distributie van cannabis in Ontario.



## Georganiseerde criminaliteit verdwijnt **niet** als **vanzelf** met de **legalisering**.

<sup>10</sup> Duurder, vanwege belastingheffing en het moeten voldoen aan voorschriften.

<sup>11</sup> In het legale systeem is er een grens van maximaal 10 milligram THC per 'verpakking' eetbare cannabisproducten.

<sup>12</sup> Aldus het Public Report on Organized Crime in Canada 2024 van de Criminal Intelligence Service Canada, p. 5.

aan gebruikers: goedkopere illegale cannabis met een hoog THC-gehalte (vaak een doorslaggevend criterium voor consumenten) of duurder<sup>10</sup> legale cannabis met een lager THC-gehalte.<sup>11</sup>

### Ad 3: Misbruik cannabis voor medische doeleinden

Het medicinale cannabisraamwerk bestaat sinds 2001 en is gehandhaafd naast de Cannabis Act van 2018. Het medicinale systeem voorziet in een reële behoefte, maar door de wijze waarop het is georganiseerd heeft het ook mogelijkheden tot illegale handel en productie gecreëerd. Het systeem is lastig te controleren omdat illegale producenten vrijwel altijd over een 'legale' vergunning beschikken. Op deze manier is het medicinale systeem een dekmantel voor illegale cannabissteelt geworden.

### Ad 4: De rol van georganiseerde misdaad

Ongeveer een-derde van de bekende *organized crime groups* in Canada (in totaal zijn er dat een kleine 700)<sup>12</sup> is betrokken bij cannabis (gesprek met OPP, 19 januari 2025). Deze staan vaak onder leiding van oorspronkelijk uit China afkomstige personen die in Canada verblijven. Voor criminelen is de cannabiswereld een zaak van '*low risk, high reward*' en na de legalisering '*even lower risk*', aldus onze gesprekspartners. Handhaving en opsporing zijn complexer geworden voor de politie en anderen, terwijl er minder aandacht en prioriteit voor vervolging van cannabiscriminaliteit is:

- er is onduidelijkheid of iets legaal is of niet (illegale kwekerijen kunnen doorgaans bijvoorbeeld een legaal medisch attest laten zien);
- cannabisvervolging heeft minder prioriteit bij het OM en de rechtbanken;
- er is minder steun voor bij het 'grote publiek': 'het is toch legaal', 'ga eens nuttige dingen doen'.

Door de legalisering is de cannabismarkt, paradoxaal wijze, gevoeliger geworden voor illegale/criminele activiteiten, aldus de politie. De houding is (bij veel rechters, aanklagers en politiemensen): 'het is gelegaliseerd, we hoeven er niet meer zo bovenop te zitten.' Criminelen weten dat en maken er gebruik van.

Export van illegale cannabis uit Canada is toegenomen en vindt plaats per schip (containers) of vliegtuig (*mules*, die koffers vervoeren). In de Rotterdams haven bijvoorbeeld is in 2024 en de eerste twee maanden van 2025 zo'n 22.598 kilo cannabis uit Canada in beslag genomen, aldus een overzicht van het HARC-team.

Criminele netwerken gebruiken vaak mensen die illegaal in Canada verblijven, die doorgaans onder erbarmelijke omstandigheden moeten leven en werken. Er is hier, aldus onze gesprekspartners, sprake van zware vormen van mensenhandel en uitbuiting.

### Conclusies

De drie doelstellingen van de cannabislegalisering (aanbod van veilige cannabis, de drug weghouden bij minderjarigen, het criminele systeem rond cannabis terugdringen) blijken in praktijk moeilijk te realiseren. De eerste



doelstelling is tot op zekere hoogte gehaald, hoewel er nog steeds veel illegale cannabis in omloop is en de uiteindelijke gezondheidseffecten onduidelijk zijn, bijvoorbeeld door toename van het gebruik als zodanig en door de opkomst van eetbare cannabis. Het aantal jongeren dat cannabis gebruikt – de tweede doelstelling – is niet af- maar toegenomen.

Wat betreft de derde doelstelling zien we dat het illegale en criminele systeem rond cannabis nog steeds bestaat. De veronderstelling dat legalisering de *raison d'être* van de criminele cannabiswereld ondergraaft waardoor die geleidelijk aan verdwijnt, is niet uitgekomen. Weliswaar slaagt het legale systeem er door de bank genomen in om legale cannabis te leveren aan degenen die legale cannabis willen kopen. Maar er is een groot verschil tussen legale cannabis leveren aan degenen die dat willen en het tegengaan en bestrijden van illegale en criminele markten. Het één impliceert allesbehalve automatisch het ander, zoals de Canadese ervaringen laten zien.

De verminderde aandacht voor cannabishandhaving in Canada die is samengegaan met de legalisering, zowel bij de overheid als in het strafrechtstelsel, hebben samen met zwakke



## De illegale cannabismarkt nog steeds stevig aanwezig.

plekken in het gelegaliseerde systeem (online verkoop, illegale winkels, medisch gebruik) tot nieuwe criminele kansen geleid, die snel benut zijn.

### Lessen voor Nederland

Natuurlijk heeft Canada specifieke kenmerken (het is een uitgestrekt land en er is de specifieke problematiek van de inheemse gemeenschappen en het medicinale cannabisstelsel). Toch kunnen we uit de Canadese ervaringen met cannabislegalisering conclusies trekken die ook voor Nederland relevant zijn. De belangrijkste is wel dat voorzichtigheid geboden is met optimistische veronderstellingen over de positieve effecten van legalisering. Die blijken niet zo gemakkelijk te realiseren. In ieder geval vraagt legalisering van cannabis om een gelijktijdige intensivering van handhavings- en vervolgingsinspanningen. Die inspanningen gelden zowel het uitoefenen van controle en toezicht op het legale systeem, als het tegengaan en bestrijden van illegale activiteiten. Dat met de legalisering die activiteiten wel zullen verdwijnen is een onjuiste en zelfs naïeve veronderstelling, zo leren de Canadese ervaringen.

De veronderstelling dat legalisering van cannabis tot vermindering van politieinspanningen kan leiden is daarom onjuist. Er is eerder extra capaciteit nodig om het gelegaliseerde systeem te beschermen.

Het is tot slot bijzonder dat het WODC-rapport uit 2024 over internationale ontwikkelingen in cannabisbeleid voor recreatief gebruik (opgesteld door de Rand Corporation en het Trimbosinstituut) voorbijgaat aan de hier beschreven ervaringen in Canada.<sup>13</sup> Het ontbreken van aandacht voor het voortbestaan van cannabiscriminaliteit in Canada en de daarmee samenhangende noodzaak van stevige handhavingsinspanningen, is opmerkelijk.



<sup>13</sup> Hoorens, S. e.a. (2024), Internationale ontwikkelingen in cannabisbeleid voor recreatief gebruik, Rand Corporation/Trimbosinstituut, WODC-rapport 3451, gepubliceerd op 8 oktober 2024. In dit rapport wordt voor Canada de provincie Quebec (en niet Ontario) beschreven.



# GESLAAGD

Aan de Politieacademie studeren jaarlijks vele politiefunctionarissen af. Voor deze rubriek selecteren de opleiders van de Politieacademie enkele boeiende en goed beoordeelde verslagen van afstudeeronderzoeken. De meeste scripties kunnen bij de Mediatheek van de Politieacademie ([www.politieacademie.nl/mediatheek](http://www.politieacademie.nl/mediatheek)) geraadpleegd worden. Publicatie aldaar is afhankelijk van de rubricering van de mate van vertrouwelijkheid. De scripties van onderstaande studenten kunt u rechtstreeks aanvragen via het vermelde e-mailadres.

## Generatie Z

**Pieter Kraaijeveld**  
[pieter.kraaijeveld@politie.nl](mailto:pieter.kraaijeveld@politie.nl)  
 Bachelor Politiekunde



Generatie Z wordt steeds zichtbaarder binnen de politie. Deze nieuwe collega's, geboren na 2000, hebben net als voorgaande generaties een eigen kijk op sociale processen in een organisatie. Een nieuwe generatie heeft de verfrissende eigenschap snel aan te voelen welke van die processen toe zijn aan vernieuwing. In het in 2023 uitgevoerde actieonderzoek 'Veranderen met Generatie Z-elf' is in de Eenheid Oost-Brabant, samen met Generatie Z politiemensen, onderzocht welk van die sociale processen volgens hen aan een update toe zijn. 'Leren', 'leiden', 'omgaan met diversiteit' en 'communiceren' bleken de vier dominante thema's te zijn.

Het onderzoek komt ook tot een aantal concrete aanbevelingen hoe je Generatie Z aangesloten laat blijven bij de politie-organisatie: Stel groepsgericht ontwikkelen centraal, help deze generatie grenzen te stellen en geef richting bij maatschappelijke dilemma's, zorg voor een critical friend (sparringpartner) en stimuleer coachend en faciliterend leiderschap.

## Re-integratie van collega's

**Lieke Schokker**  
[lieke.schokker@politie.nl](mailto:lieke.schokker@politie.nl)  
 Bachelor Politiekunde, Politieacademie



Voor mijn thesis heb ik onderzoek gedaan naar de re-integratie van collega's komende uit een intern onderzoek binnen Eenheid Oost-Nederland. Hoe verloopt dit proces nu, waar zitten knelpunten/behoefte van betrokkenen en leidinggevend en wat kan er verbeterd worden aan de handelwijze? Het onderzoek onthulde een gebrek aan aandacht voor dit traject van re-integratie.

Knelpunten die ervaren worden, zijn het zelf moeten regelen van (professionele) hulp, gebrek aan persoonlijke aandacht en daaruit voortvloeiend wantrouwen jegens de organisatie. Aanbevelingen komende uit het onderzoek zijn onder andere een buddy/coach-systeem waarbij betrokkenen gekoppeld worden aan een collega voor frequente ondersteuning en het aanbieden van (professionele) hulp zonder specifieke aanvraag.

De dynamiek van de groep medewerkers waar de betrokkene weer komt te werken is tevens cruciaal voor een goede re-integratie. Bij vervolgonderzoek zou de aandacht op deze groep collega's kunnen liggen om een alomvattende verbetering van het re-integratieproces te bewerkstelligen.

Thom Snaphaan, Antoinette Verhage, Wim Huisman  
& Manon Hoekstra (eds.)

# De financiële kant van criminaliteit

*nieuwe uitgave september 2025*

Veel vormen van (georganiseerde) criminaliteit zijn primair winstgedreven. De maatschappelijke gevolgen hiervan zijn ernstig en onmiskenbaar, zoals het binnensijpelen van crimineel geld in de legale economie en het gebruik van buitensporig geweld.

De variatie in delicten, verschijningsvormen en plegers weerspiegelt zich in de diversiteit aan actoren die zich richten op de financiële bestrijding van deze criminaliteit. Zowel op operationeel en tactisch niveau als in beleid en strategie zijn uiteenlopende partijen actief.

Naast toezichthoudende instanties spelen ook private partijen – de zogeheten poortwachters – in zowel België als Nederland een cruciale rol. Zij dragen bij aan de preventie én aan de bestrijding van financieel gedreven criminaliteit.

Dit Cahier biedt een overzicht van de actuele stand van zaken binnen dit domein en maakt de balans op: hoe ontwikkelen praktijk, beleid en onderzoek zich, en waar liggen kansen voor verbetering?



De **Cahiers Politiestudies** verschijnen trimestrieel. Zij zijn onderworpen aan een internationale double blind peer review en worden samengesteld door de gasteditoren, de hoofdredacteur en de editorial board, i.s.m. de kernredactie.

Bestel nu op [www.gompel-svacina.eu](http://www.gompel-svacina.eu)

 **Gompel&Svacina**



Wij geloven in de kracht van voortdurende ontwikkeling van kennis en vaardigheden, gericht op vakmanschap en vitaliteit binnen de veiligheidssector.

Ons doel is duidelijk: het vergroten van de veiligheid voor jullie, jullie collega's en alle burgers die jullie beschermen.

 [www.instituutvoorveiligheid.nl](http://www.instituutvoorveiligheid.nl)

Een initiatief van de Politievakbonden



Waterdicht

Dempende  
technologie

Anti-slip

Altijd paraat. Altijd stabiel. De  
HAIX Black Eagle Athletic geeft  
je grip, bescherming en comfort  
– waar je dienst je ook brengt.  
De volgende stap zet je met  
vertrouwen.



Ontdek meer van HAIX.

**HEROES**  
**WEAR HAIX**